

Poduzetničke financije u teoriji i praksi na području Hrvatske

Gotić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:796289>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

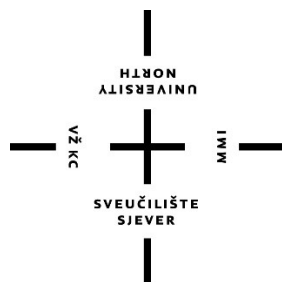
Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

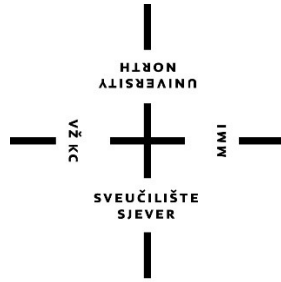
**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. XX/MM/2015

**Poduzetničke financije u teoriji i praksi na području
Hrvatske**

Antonija Gotić, 2539/336

Koprivnica, srpanj 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Poslovanje i menadžment

Završni rad br. XX/MM/2015

Poduzetničke financije u teoriji i praksi na području Hrvatske

Student

Antonija Gotić, 2539/336

Mentor

dr.sc. Ante Rončević

Koprivnica, srpanj 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za ekonomiju

STUDIJ preddiplomski stručni studij Poslovanje i menadžment

PRISTUPNIK Antonija Gotić

MATIČNI BROJ 2539/336

DATUM 10.07.2020.

KOLEGIJ Poslovne financije i financijski menadžment

NASLOV RADA Poduzetničke financije u teoriji i praksi na području Hrvatske

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Entrepreneurial finance in theory and practice in Croatia

MENTOR izv. prof. dr. sc. Ante Rončević

ZVANJE izvanredni profesor

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc. dr. sc. Mirko Smoljić, predsjednik
2. doc.dr.sc. Marina Gregorić, član
3. izv. prof. dr. sc. Ante Rončević, mentor
4. doc. dr. sc. Trina Mjeda, zamj. član
5. _____

VŽKC

MMI

Zadatak završnog rada

BROJ 198/PMM/2020

OPIS

Suvremeni način života doveo je do toga da se svakodnevno zbivaju mnogobrojne promjene. Veliki je broj korporacija koje imaju izuzetnu tržišnu moć zbog čega je srednjim i malim poduzećima još teže poslovati, a poduzetnicima pokretati nova poduzeća. Jedna od prvih prepreka u otvaranju poduzeća i njegovu razvoju su ograničenja izvorima financiranja. Zbog manjka sredstava poduzeća se često obraćaju za pomoć bankama koje im ne žele pomoći osim ako nemaju dobro osiguranje da će im moći naplatiti dug. Upravo je zato bitno da poduzetnici budu upoznati s alternativnim izvorima financiranja kako bi uspjeli prikupiti dostatna sredstva kada su im potrebna. Ciljevi ovog rada su istražiti koliko je opća populacija u Hrvatskoj upoznati s pojmom poduzetničkih financija i razumijevaju li razlike između poduzetničkih i poslovnih financija. Istraživanjem se također želi doznati koliko su stanovnici Hrvatske upoznati s različitim izvorima financiranja poduzetništva u Hrvatskoj.

ZADATAK URUČEN

20.7.2020.

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Cilj ovoga rada je ukazati na važnost poduzetničkih financija i alternativnih načina financiranja. U današnjem svijetu punom prepreka i promjena teško je održati poduzeće, a još je teže pokrenuti novo. Prva prepreka s kojom se poduzetnici susreću je prikupljanje financijskih sredstava. Zbog sve češćih promjena i pojavljivanja sve većeg broja konkurenata na tržištu, dolazi do velikog rizika da se poduzeća neće moći prilagoditi što bi dovelo do likvidacije poduzeća. Ukoliko banke ulože u takva poduzeća, ubrzo bi stekle velike gubitke zbog čega su sve opreznije i sve manje odobravaju kredite mladim poduzećima. Kako bi poduzeća uopće počela s radom, potrebno im je puno financijskih sredstava koje sada moraju prikupiti na drugi način. Upravo su se zato s vremenom razvili alternativni izvori financiranja koji pomažu poduzetnicima u otvaranju poduzeća i u razvoju istih.

Želim iskoristiti priliku da ovim putem zahvalim svom mentoru, izv. prof. dr. sc. Anti Rončeviću na stečenom znanju i korisnim savjetima koje mi je dao prilikom pisanja završnog rada. Uz mentora, želim zahvaliti i asistentu Marku Malenici koji mi je svojim znanjem i savjetima pomogao u izradi anketnog upitnika. Također želim zahvaliti svojoj obitelji jer su mi bili podrška kroz cijelo školovanje, te prijateljima i kolegama koji su moj put kroz školovanje učinili ljepšim.

Sažetak

U ovom radu obrađena je tema poduzetničkih financija. Za početak pojašnjena je razlika između poduzetničkih i poslovnih financija. Jedna od razlika su izvori financiranja koji su detaljnije obrađeni kroz rad. Prvo su obrađeni tradicionalni izvori financiranja, nakon čega su pojašnjeni alternativni izvori financiranja.

Alternativni izvori financiranja sve su važniji u današnjem poslovanju zbog čega je jako bitno poznavati ih. Upravo su zato pojašnjeni konkretni primjeri alternativnih izvora financiranja u Hrvatskoj kao što su Hrvatske crowdfunding platforme, akcelerator Seedcamp, Hrvatska mreža poslovnih anđela (CRANE) i Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija (HVCA).

Nakon teorijskog dijela provedeno je istraživanje putem anketnog upitnika prilikom kojeg se htjelo doznati jesu li ispitanici upoznati s razlikom između poduzetničkih financija i poslovnih financija, te jesu li i koliko upoznati s izvorima financiranja. Osim istraživanja provedenog anketnim upitnikom provedeno je istraživanje u kojem su se proučavali kolegiji vezani uz financije na visokim učilištima u Hrvatskoj. Tim se istraživanjem htjelo doznati koliko su poduzetničke financije zastupljene u visokoškolskom obrazovanju u Hrvatskoj.

Ključne riječi: poduzetničke financije, poslovne financije, izvori financiranja

Summary

This thesis deals with a topic of entrepreneurial finance. A difference between entrepreneurial and corporate finance is explained at the beginning. One of the differences, that is explained in more details, is funding sources. We address the traditional and alternative funding sources.

Alternative funding sources are important to cover as they are very important in today's business. For this reason, alternative funding sources available in Croatia are explained – Croatian crowdfunding platforms, Accelerator Seedcamp, Croatian Network of Business Angels (CRANE) and Croatian Private Equity and Venture Capital Association (HVCA).

To supplement the theory, a survey has been done in order to determine whether the participants know the difference between entrepreneurial and corporate finance and whether they are, and to what extent, familiar with different ways of financing. In addition to the survey, a research has been carried out to identify how much entrepreneurial finance topics are covered in higher-level Croatian education.

Keywords: entrepreneurial finance, corporate finance, funding sources

Popis korištenih kratica

i sl.	i slično
3F	Family, Friends and Fools Obitelj, prijatelji i budale
i dr.	i drugo
HNB	Hrvatska narodna banka
SAD	Sjedinjene Američke Države
UK	Ujedinjeno Kraljevstvo
USD	Američki dolar
CRANE	Hrvatska mreža poslovnih anđela
HAMAG - BICRO	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije
HAMAG INVEST	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije
BICRO	Poslovno-inovacijska agencije Republike Hrvatske
ISVU	Informacijski sustav visokih učilišta

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Svrha i ciljevi rada	1
1.2. Metodologija rada.....	1
2. Poduzetničke financije.....	2
2.1. Razlika poduzetničkih financija i poslovnih financija	4
3. Izvori financiranja poduzeća	6
3.1. Krediti.....	7
3.2. Leasing.....	9
3.3. Faktoring.....	11
3.4. 3F	13
3.5. Crowdfunding.....	13
3.5.1. Hrvatske crowdfunding platforme.....	14
3.6. Inkubatori i akceleratori.....	15
3.6.1. Seedcamp.....	16
3.7. Poslovni anđeli	17
3.7.1. Hrvatska mreža poslovnih anđela - CRANE.....	18
3.8. Venture Capital (rizični kapital).....	19
3.8.1. Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija (HVCA)	20
3.9. Joint venture	21
3.10. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)	22
4. Istraživanje.....	24
4.1. Ciljevi istraživanja	24
4.2. Metodologija istraživanja	24
4.3. Analiza rezultata	25
4.4. Komentar istraživanja.....	42
5. Zaključak	44
6. Literatura	46

1. Uvod

Današnji način života doveo je do toga da se svakodnevno događaju mnogobrojne promjene. Također, danas postoji veliki broj korporacija koje imaju veliku konkurentnu moć zbog čega je malim poduzećima još teže poslovati, a poduzetnicima otvarati nova poduzeća. Jedna od prvih prepreka u otvaranju poduzeća i njegovu razvoju je prikupljanje financijskih sredstava. Zbog manjka sredstava poduzeća se često obraćaju za pomoć bankama koje im ne žele pomoći osim ako nemaju dobro osiguranje da će im moći naplatiti dug. Upravo je zato bitno da poduzetnici budu upoznati s alternativnim izvorima financiranja kako bi uspjeli prikupiti sredstva kada su im potrebna.

1.1. Svrha i ciljevi rada

Ciljevi ovog rada su istražiti koliko su ljudi u Hrvatskoj upoznati s poduzetničkim financijama, odnosno smatraju li da su poduzetničke financije isto što i poslovne financije. Istraživanjem se također želi doznati koliko su ljudi u Hrvatskoj upoznati s izvorima financiranja. Nakon pročitano g rada čitatelji će biti upoznati s poduzetničkim financijama te s razlikom između poduzetničkih i poslovnih financija. Također će biti upoznati s pojedinim izvorima financiranja poduzeća općenito i u Hrvatskoj.

1.2. Metodologija rada

Za izradu završnog rada korištena je prikladna literatura na hrvatskom i stranom jeziku. Informacije su pronađene u sekundarnim izvorima u knjigama, različitim člancima i na internetskim stranicama. Za dio rada koji govori isključivo o poduzetničkim financijama korištena je literatura na engleskom jeziku jer nije pronađena prikladna na hrvatskom jeziku.

Nakon teorijskog dijela rada u kojem se pojašnjava razlika između poduzetničkih i poslovnih financija i gdje se pojašnjavaju izvori financiranja, dolazi se do praktičnog dijela rada. U tom se dijelu analiziraju i obrazlažu rezultati ankete koja je provedena na uzorku od 158 ispitanika, a sastojala se od 12 pitanja. Osim istraživanja putem anketnog upitnika koji je bio distribuiran putem Google obrazaca, provedeno je istraživanje u kojem su se analizirali kolegiji financija u visokim učilištima u Hrvatskoj kako bi se doznalo koliko su poduzetničke financije zastupljene u visokoškolskom obrazovanju u Hrvatskoj.

2. Poduzetničke financije

Kada se govori o poduzetničkim financijama, stručnjacima je teško objasniti što one znače. Najjednostavnije rečeno, poduzetničke financije su financije za poduzetnike. Kako bi bilo razumljivije u nastavku će se pojasniti što su poduzetništvo i financije.¹

Poduzetništvo se u najširem smislu može shvatiti kao djelatnost pojedinca ili skupine ljudi koji provode neki poduzetnički pothvat. Poduzetnički pothvat odnosi se na aktivnost, inicijativu, akciju, projekt, posao, tvrtku i sl. Poduzetnik je fizička osoba koja je realizirala poduzetnički pothvat. U literaturi se spominju pojmovi izvornog poduzetnika i izvedenog poduzetnika. Izvorni poduzetnik je osnivač tvrtke i inicijator poduzetničkog pothvata, a izvedeni je poduzetnik menadžer, odnosno voditelj nekog dijela poslovanja tvrtke.²

Financije podrazumijevaju znanstvenu disciplinu koja proučava novac i plaćanja: kreiranje novca, plaćanje u kupoprodajnim odnosima, plaćanja poreza i doprinosa, kreditiranje gospodarskih subjekata i stanovništva, prikupljanje javnih prihoda i njihovo trošenje.³

Financije se dijele na:

- poslovne financije - u poslovanju
- osobne financije - financije pojedinca
- korporativne financije - u velikim korporacijama
- monetarne financije - bave se proučavanjem novca, njegovog nastajanja i kontrole količine u optjecaju, te utjecaja na realnu ekonomiju, banke i sl.⁴
- međunarodne financije - u međunarodnom poslovanju
- javne financije - sa aspekta države

¹ L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures, Cambridge University Press, str. 3.

² I. Lukić, T. Petričević, M. Ferk, O. Čižmek Vujnović, T. Vujnović, G. Zoretić, G. Horbec, M. Magzan, Ž. Kamenov, (2014), Poduzetništvo, Zagreb; EBIZ d.o.o., str. 11., 17. i 20.

³ https://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/on_line_izdanja/Zeljko_Martiskovic-Financijski_menadzment.pdf

⁴ https://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/on_line_izdanja/Zeljko_Martiskovic-Financijski_menadzment.pdf

Zaključno bi se moglo reći da su poduzetničke financije umjetnost i znanost investiranja i financiranja poduzetničkih pothvata.⁵

Važno je napomenuti kako poduzetničke financije nisu bitne samo u početnoj fazi novog poduzeća već pokrivaju sve faze kroz koje poduzeće prolazi.⁶ U tablici 2.1. prikazane su četiri faze razvoja poduzeća i njihova obilježja dok su na slici 2.1. prikazani izvori iz kojih se poduzeća financiraju ovisno o fazi u kojoj se nalaze.

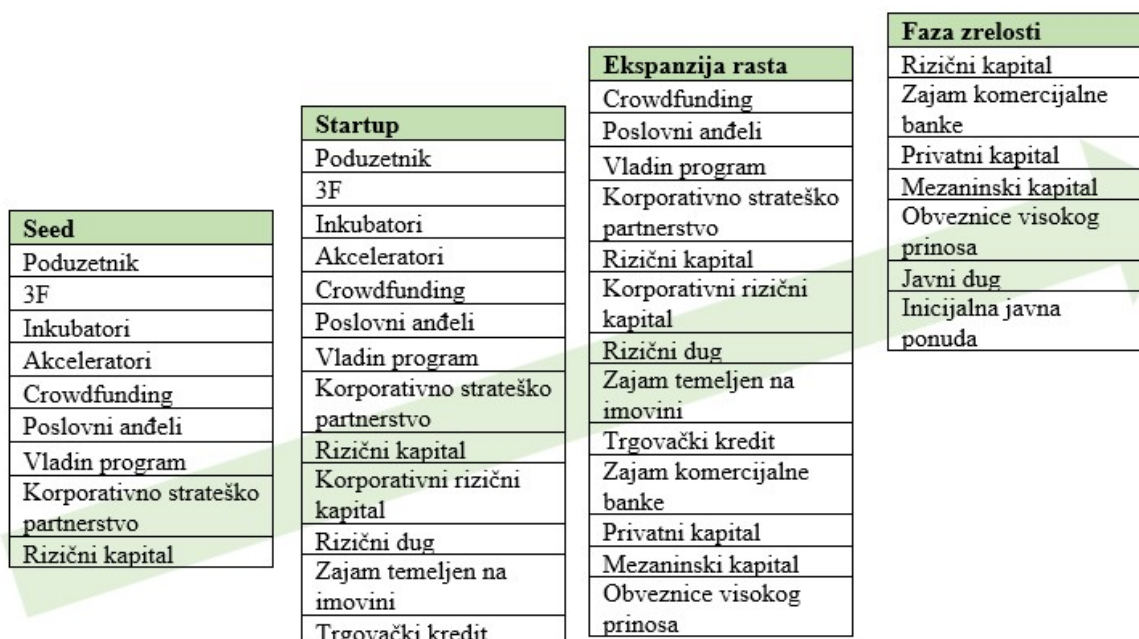
Tablica 2.1. Faze razvoja poduzeća

Faza	Obilježja
Seed	Od ideje do prvog kupca
	Izrada prototipa, testiranje radi provjere valjanosti, preformuliranje
Startup	Poboljšanje proizvoda/usluge
	Rast kupaca
	Učinkovitost i postupno povećavanje
Ekspanzija rasta	Pokretanje novih linija ili ulazak na nova tržišta
	Nove inicijative mogu uzrokovati gubitak, ali osnovna djelatnost je profitabilna
	Rast je ključni pokretač poslovanja
Faza zrelosti	Rast tvrtke se usporava
	Nema mnogo novih inicijativa za visoki rast
	Tržište i konkurencija su dostigli zrelost
	Rizik od destruktivne konkurencije

Izvor: Samostalna izrada prema L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), *Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures*, Cambridge University Press, str. 13.

⁵ L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), *Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures*, Cambridge University Press, str. 9.

⁶ L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), *Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures*, Cambridge University Press, str. 13.

Slika 2.1. Izvori financiranja po fazama razvoja poduzeća

Izvor: Samostalna izrada prema L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), *Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures*, Cambridge University Press, str. 17.

Nakon što je pojašnjeno što su poduzetničke financije, javlja se pitanje: Koja je razlika između poslovnih financija i poduzetničkih financija?

2.1. Razlika poduzetničkih financija i poslovnih financija

Do sada je već jasno da se poduzetničke financije razlikuju od poslovnih financija. Postoji mnogo čimbenika po kojima se one razlikuju, a u ovom će se radu više pažnje posvetiti izvorima financiranja.

Kada se govori o izvorima financiranja u poduzetničkim financijama, tada govorimo o alternativnim izvorima financiranja, odnosno o 3F, crowdfundingu, inkubatorima, akceleratorima, poslovnim anđelima, i sl. Neki od tih izvora financiranja su novi načini prikupljanja sredstava za poduzeća pa ljudi nisu toliko upoznati s njima. S druge strane, izvori financiranja u poslovnim financijama su nešto poznatiji, to su banke i tržište kapitala. Financijska sredstva su jedan od glavnih čimbenika nastanka poduzeća. S obzirom da nova poduzeća ili ona u nastajanju nisu mogla prikupljati sredstva od banaka, jer je bankama financiranje takvih poduzeća predstavljalo prevelik rizik, morali su pronaći druge načine za

prikupljanje potrebnih sredstava. Tako su se s vremenom razvili alternativni izvori financiranja koji će biti pojašnjen u nastavku rada.

Osim prema izvoru financiranja, poduzetničke i poslovne financije se razlikuju i prema postupku financiranja, rastu i žetvi što se detaljnije može vidjeti u tablici 2.2.

Tablica 2.2. Ključne karakteristike prema kojima se razlikuju poduzetničke financije i poslovne financije

Tema	Poduzetničke financije	Poslovne financije
Izvor financiranja	<ul style="list-style-type: none"> - 3F - Crowdfunding - Inkubatori/akceleratori - Poslovni anđeli - Rizični kapital - Privatni kapital 	<ul style="list-style-type: none"> - Banke - Tržište kapitala
Postupak financiranja	<ul style="list-style-type: none"> - Dogovoriti izvor i pregled - Financijski plan - Vrijednost - Term sheet 	<ul style="list-style-type: none"> - Standardna dubinska analiza (due diligence) - Financijski plan - Osiguranje za vraćanje zajma
Rast	<ul style="list-style-type: none"> - Nadgledanje i ključne metrike - Korporativno upravljanje - Zaštita znanja - Privatni kapital 	<ul style="list-style-type: none"> - Kapitalni proračun - Spajanja i preuzimanja - Privatni kapital - Inicijalna javna ponuda
Žetva	<ul style="list-style-type: none"> - Izlazak (prodaja) inicijalna javna ponuda 	<ul style="list-style-type: none"> - Dividende

Izvor: Samostalna izrada prema L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures, Cambridge University Press, str. 12.

3. Izvori financiranja poduzeća

Da bi poslovalo i napredovalo, svakom su poduzeću potrebna financijska sredstva. Neadekvatno financiranje poslovanja i investicija najčešće dovodi do upropaštavanja svih napora, dok racionalno financiranje i gospodarenje s novcem može uvećati efekte poslovanja poduzeća.⁷

Financiranje se može shvatiti kao dinamički proces osiguranja novca potrebnog vremenski neograničenom kontinuiranom poslovanju poduzeća. Središnja kategorija tog procesa je novac, a okosnica procesa financiranja je modeliranje odnosa s izvorima financiranja. U procesu financiranja se kontinuirano izmjenjuju postupci:⁸

- financiranja
- definciranja
- investiranja
- dezinvestiranja

Definciranje predstavlja smanjenje imovine smanjenjem kapitala ili duga. Investiranje se odnosi na ulaganje sredstava. S druge strane dezinvestiranje se odnosi na pretvaranje nemonetarne imovine u novac, npr. prodaja nekih poslovnih dijelova društva ako ne donose prihvatljiv povrat na uložena sredstva.⁹

Investiranje se može definirati kao sadašnje ulaganje u očekivanju ostvarenja koristi u budućnosti. Motiv zbog kojeg se investitori odriču potrošnje u sadašnjosti je očekivanje da će investiranjem steći sredstva koja će im omogućiti veću potrošnju u budućnosti.¹⁰

Poduzeća se mogu financirati iz vlastitih ili tuđih izvora. Vlastiti izvori podrazumijevaju sve izvore za koje ne postoji obveza vraćanja sredstava i plaćanja naknade za korištenje sredstava. Tako u vlastite izvore spadaju zadržana dobit, amortizacija, uplaćeni temeljni kapital, pričuve, i sl. Tuđi izvori financiranja odnose se na one izvore za koje postoji obveza vraćanja sredstava u određenom roku i plaćanja naknade za korištenje sredstava. Prema tome u tuđe izvore spadaju

⁷ S. Orsag, (2002), Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Zagreb; RIFIN d.o.o., str. 33.

⁸ S. Orsag, (2002), Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Zagreb; RIFIN d.o.o., str. 35.

⁹ http://www.ediplome.fm-kp.si/Valjavec_Anita_20070712.pdf

¹⁰ https://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/0/Casopis/2005/9_10/UBS-Bankarstvo-9-10-2005-Brzakovic.pdf

kredit, faktoring, leasing, i sl. S obzirom da mlada poduzeća imaju manje vlastitih sredstava, prisiljena su koristiti tuđe izvore financiranja.

Autori navode više vrsta financiranja, a osim prije navedene podjele prema vlasništvu, na vlastite i tuđe izvore, postoje još dvije osnovne podjele, a to su podjela izvora financiranja prema vremenu i porijeklu.

Prema vremenu izvori financiranja dijele se na:

- Kratkoročni - izvori financiranja raspoloživi do jedne godine
- Srednjoročni - izvori financiranja raspoloživi od jedne do pet godina
- Dugoročni - izvori financiranja raspoloživi više od pet godina

Prema porijeklu izvori financiranja dijele se na:¹¹

- Unutarnji (interni) - izvori koje je stvorilo samo poduzeće, a odnosi se na dobit, amortizaciju, brzo unovčivu imovinu, razne surrogate novca kao što su mjenice, čekovi i sl., te rezerve, odnosno pričuve
- Vanjski (eksterni) - izvori koje poduzeće osigurava uzimanjem kratkoročnih i dugoročnih kredita, emisijom vrijednosnica i sl.

Kako je financiranje poduzeća glavni čimbenik opstanka i rasta poduzeća, bitno je poznavati izvore financiranja. U nastavku rada bit će pojašnjeni neki od tradicionalnih i alternativnih izvora financiranja. Više o alternativnim izvorima financiranja može se pronaći u radu Rončević, A. (2010). Alternativni izvori financiranja poduzetništva koji, zbog trenutne nedostupnosti, nije korišten u izradi ovoga rada.

3.1. Krediti

Kredit je plasman sredstava banke klijentu po definiranim uvjetima: trajanju, kamatnoj stopi, naknadi, valuti i elementima osiguranja. Cijena kredita je kamatna stopa. Banka za kredit

¹¹ M. Vukičević, (2006), Financiranje poduzeća, Zagreb; Golden marketing – tehnička knjiga, str.151.

također može naplaćivati i naknadu. Stvarni trošak kredita za klijenta predstavlja zbroj naknada i kamata.¹²

Postoji velik broj kredita, a s obzirom na vrijeme oni se dijele na:

- kratkoročne kredite- na rok do godine dana
- srednjoročne kredite - na rok od godine dana do pet godina
- dugoročne kredite - na rok dulji od pet godina

Neki od kratkoročnih kredita su sljedeći:¹³

- kontokorentni kredit - poznatiji je po svojem imenu „prekoračenje po tekućem računu“. Banka ga odobrava u korist tekućeg računa klijenta, a odobrena se sredstva mogu upotrebljavati za promet i plaćanje, tj. za izdavanje naloga za plaćanje iznad vlastitih sredstava na računu.
- lombardni kredit – vrsta kratkoročnog kredita koji se odobrava na nekoliko dana do nekoliko mjeseci na temelju zaloga pokretnih stvari (plemenite kovine, umjetnička djela) ili vrijednosnica (dionica, obveznica i sl.)
- krediti od fizičkih osoba, npr. obitelji, prijatelja, rodbine i sl. - to je vrlo bitan izvor kredita za mala poduzeća
- krediti povezanih poduzeća - jedno poduzeće odobrava drugom, na temelju poslovne ili vlasničke povezanosti

Prema namjeni krediti se dijele na:¹⁴

- namjenske kredite - krediti koji imaju točno određenu namjenu, npr. studentski krediti, krediti za kupnju automobila, krediti za likvidnost
- nenamjenske kredite - krediti kod kojih se ne prati namjena, a nema niti kontrole o tome kako se koriste sredstva.

¹² M. Gregurek, N. Vidaković, (2011), Bankarsko poslovanje, Zagreb; RRiF plus d.o.o., str. 170.

¹³ <https://www.algebra.hr/certifikacijski-seminari/wp-content/uploads/2015/12/Voditelj-poslovanja-u-malom-poduzetni%C5%A1tvu-previews.pdf>

¹⁴ M. Gregurek, N. Vidaković, (2011), Bankarsko poslovanje, Zagreb; RRiF plus d.o.o., str. 177.

Uz poboljšanje financijskih uvjeta u 2018. u Hrvatskoj se nastavio oporavak kreditne aktivnosti domaćih banaka (Slika 3.1.). Ukupni plasmani banaka domaćim sektorima (isključujući državu) porasli su u 2018. za 4,4%, a godinu prije njihov je rast iznosio 2,9%¹⁵. Tome su pridonijeli krediti stanovništvu, koji su se povećali za 6,2%, a njihov glavni pokretač i nadalje su gotovinski nenamjenski krediti, čiji se godišnji rast ubrzao na 12,3% krajem 2018., sa 7,2% na kraju 2017.¹⁵

Slika 3.1. Graf plasmana kredita

Izvor: HNB, Godišnje izvješće 2018., str. 31.

Kada se govori o kreditima u Hrvatskoj prema podacima Godišnjeg izvješća 2018. Hrvatske narodne banke (HNB) prikazanim u grafu (Slika 3.1.), vidljivo je da se posljednjih godina plasmani povećavaju te da su se plasmani kućanstvima povećali više nego plasmani poduzećima.

3.2. Leasing

Riječ leasing dolazi od engleskoga glagola “to lease” što znači iznajmiti ili posuditi. Upravo se u tome nalazi objašnjenje načina poslovanja leasing kuća. Leasing kuće bave se iznajmljivanjem strojeva, plovila, nekretnina i sl.. Osim poslovanja s poduzećima, leasing kuće posluju i s građanima, posebno kod kupnje automobila.¹⁶

¹⁵ <https://www.hnb.hr/documents/20182/2842124/h-gi-2018.pdf/bf2860e3-91d3-90d8-5ba8-f9630c156310>

¹⁶ M. Gregurek, N. Vidaković, (2011), Bankarsko poslovanje, Zagreb; RRiF plus d.o.o., str. 295.

Leasing je metoda eksternog (vanjskog) financiranja koja ima karakter duga jer troškovi leasinga (zakupnine) sadržavaju dio za amortizaciju iznajmljenog sredstva (otplatna kvota) i dio za naknadu najmodavcu za ustupljena sredstva (kamate).¹⁷

Leasing se javlja u dva oblika:¹⁸

- financijski leasing - korisnik leasinga ujedno je i gospodarski vlasnik predmeta leasinga
- operativni leasing - leasing institucija ujedno je i gospodarski i pravni vlasnik predmeta leasinga

Naknada za leasing se određuje s obzirom na ukupne troškove prilikom nabave dok se udio kamate u naknadi prilagođava promjenama na tržištu novca i kapitala. Korištenje predmeta leasinga, održavanje predmeta leasinga i snošenje rizika dijeli se na obveze davatelja i korisnika leasinga. Davatelj leasinga je dužan kupiti predmet leasinga te ga temeljem ugovora o leasingu dati na korištenje korisniku pod određenim uvjetima. Korisnik leasinga se obvezuje održavati predmet leasinga u funkcionalnom i za okolinu sigurnom stanju, zaštititi predmet leasinga od propadanja, te redovito podmirivati mjesečne obveze prema davatelju leasinga. Podnajam predmeta leasinga je jedna od mogućnosti, ali uz suglasnost davatelja leasinga koji ima pravo zabraniti ili odbiti zahtjev za davanje predmeta leasinga u podnajam.¹⁹

Postroje dvije vrste leasinga, poslovni odnosno operativni i financijski leasing. Operativni leasing je kratkoročni zakup koji se može otkazati, a financijski leasing je dugoročni zakup koji se ne može otkazati.²⁰ Kada se govori o vrstama leasinga također treba spomenuti da se kod operativnog leasinga nakon isteka ugovora objekt leasinga vraća leasing društvu, bez opcije kupnje, a kod financijskog leasinga nakon isteka ugovora opcijom kupnje, primatelj leasinga može steći pravo vlasništva objekta leasinga.²¹

¹⁷ S. Orsag, (2002), *Financiranje emisijom vrijednosnih papira*, Zagreb; RIFIN d.o.o., str. 121.

¹⁸ V. Cvijanović, M. Marković, B. Struk, (2008), *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, Zagreb; Binoza press d.o.o., Hrvatska Private Equity & Venture Capital Asocijacija, str.82.

¹⁹ <https://pdfs.semanticscholar.org/bd93/47087742f5320c80181993abc248e58df76b.pdf>

²⁰ J. C. Van Horne, J. M. Wachowicz, (2005), *Fundamentals of financial management*. Pearson Education, str. 561.

²¹ <https://www.raiffeisen-leasing.hr/leasing/sto-je-leasing>

Neka od leasing društava u Hrvatskoj su sljedeća:²²

- Agram leasing d.o.o.
- ALD Automotive d.o.o.
- BKS - leasing Croatia d.o.o.
- Erste & Steiermärkische S-Leasing d.o.o.
- HETA Asset Resolution Hrvatska d.o.o.
- Mercedes-Benz Leasing Hrvatska d.o.o.
- OTP Leasing d.d.
- PBZ Leasing d.o.o.
- Porsche leasing d.o.o.
- Volvo Financial Services leasing d.o.o.

Leasing ima mnoštvo prednosti, a neke od njih su sljedeće:²³

- brz i jednostavan postupak ugovaranja bez suvišne administracije
- modeliranje otplate prema mogućnostima i potrebama
- niski troškovi sklapanja ugovora
- mogućnost odabira modela leasinga i dinamike otplate uz fiksnu ili promjenjivu kamatnu stopu
- pogodnosti u osiguranju, akcijske cijene i unaprijed poznati i izračunati troškovi
- mogućnost upravljanja vlastitim financijskim rezultatom

Leasing je jedan od najatraktivnijih financijskih instrumenata dostupan malim i srednjim poduzećima te je njegova ponuda u Hrvatskoj razgranata, uglavnom u podružnicama banaka u inozemnom vlasništvu.²⁴

3.3. Faktoring

Faktoring omogućuje poduzećima da svoja potraživanja prodaju faktoring društvu. Faktoring društvo poduzeću plati manje novaca od iznosa potraživanja, ali se poduzećima

²² <https://www.hanfa.hr/leasing-i-factoring/registri/leasing-drustva/>

²³ <https://www.ersteleasing.hr/hr/zasto-leasing/objasnjenje-i-prednosti-leasinga>

²⁴ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=113182

isplati ukoliko im sredstva trebaju odmah. Tada se iznos od potraživanja plaća faktoring društvu. To se najčešće radi s kratkoročnim potraživanjima jer što je duži rok potraživanja to je veći rizik, a faktoring društva ne primaju rizična potraživanja.

Factoring je oblik kratkoročnog financiranja na temelju otkupa nedospjelih potraživanja pri čemu se otkupljuju potraživanja koja u pravilu imaju rok dospijeca do 120 dana. Fakturiranjem potraživanja poduzeće je izloženo riziku hoće li ga i kada naplatiti pa je zapravo riječ o ulaganju određenog iznosa na određeno vrijeme pod određenim uvjetima, koje podliježe rizicima kao i svako drugo ulaganje.²⁵

Otkup faktoringa su kvalitetna kratkoročna nedospjela potraživanja u rasponu od 80% do 98% nominalne vrijednosti predmeta otkupa. Ovisno o vrsti faktoringa određeno je koje funkcije faktoringa preuzima faktor (factoring društvo), a koje kupac. Vrste faktoringa su sljedeće:²⁶

- Bezregresni faktoring - Faktor isplatom predujma preuzima upravljanje potraživanjima i odgovornost za naplatu potraživanja od kupca, odnosno faktor preuzima sve tri funkcije faktoringa - financiranje, upravljanje potraživanjima i rizik naplate.
- Regresni faktoring - Faktor otkupljuje klijentova potraživanja bez preuzimanja rizika, odnosno preuzima dvije funkcije faktoringa - financiranje i upravljanje potraživanjima. Klijent posebnom ugovornom odredbom preuzima odgovornost prema faktoru za naplatu od kupca.

Kada se govori o dobavljačkom faktoringu, faktor plaća obvezu klijenta njegovom dobavljaču, a klijent plaća obvezu faktoru po dospijecu. Tu se klijent pojavljuje u ulozi kupca, a time se omogućava plaćanje robe domaćih i inozemnih dobavljača s odgođenim dospijecom plaćanja prema faktoru.²⁷

Factoring društva u Hrvatskoj su sljedeća:²⁸

- Adriatic Zagreb Factoring d.o.o.
- Centar faktor d.o.o.

²⁵ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=113182

²⁶ <https://erste-factoring.hr/rjecnik.php>

²⁷ https://www.erste-factoring.hr/proizvodi_i_usluge.php

²⁸ <https://www.hanfa.hr/leasing-i-factoring/registri/factoring-drustva/>

- Erste Factoring d.o.o.
- ESC Factoring d.o.o
- Plus A-Faktor d.o.o.
- UXOR Grupa d.o.o.

Prednosti faktoringa su sljedeće:²⁹

- poboljšanje likvidnosti - brzim dolaskom do novca može se znatno poboljšati likvidnost poduzeća
- uravnoteženje odnosa između kratkoročnih potraživanja i kratkoročnih obveza
- povećanje kreditne sposobnosti i boniteta
- smanjenje rizika
- povećanje rentabilnosti poslovanja
- mogućnost ekspanzije poslovanja, povećanje prodaje i veća konkurentnost

3.4. 3F

Kao što je prije navedeno, mlada poduzeća ili ona koja se tek osnivaju ne mogu računati na veliko financiranje iz vlastitih izvora već moraju posegnuti za financiranjem iz tuđi izvora. Jedan od načina financiranja poduzeća je i 3F. On je ujedno i prvi izvor financiranja poduzeća prilikom osnivanja. 3F sastoji se od tri engleske riječi koje počinju slovom „F“:

- Family (obitelj)
- Friends (prijatelji)
- Fools (budale)

3.5. Crowdfunding

Prema WordSpy.com prvi puta je izraz “crowdfunding” upotrijebio Michael Sullivan 2006. godine. Crowdfunding ili skupno financiranje odnosi se na otvoren poziv široj javnosti, obično putem internetske stranice, na prikupljanje sredstava za određeni projekt ili poslovno ulaganje. Putem toga platforme ili kampanje za financiranje povezuju vlasnike projekata i ideja s višestrukim, uglavnom neprofesionalnim ulagačima.³⁰

²⁹ <http://faktoring.pbz.hr/prednosti-faktoringa.html>

³⁰ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=249638

Postoje dva modela financiranja putem crowdfundinga.³¹

- Financiranje putem investicijskih platformi - investitori imaju monetarne koristi od ulaganja u crowdfunding kampanje, a razlikuju se platforme bazirane na vlasničkom ulaganju, dužničkom ulaganju i platforme bazirane na autokratskim pravilima.
- Financiranje putem platformi baziranih na nagradi i donaciji - ne nudi monetarnu korist ulagačima već ulagači sudjeluju u kampanji kako bi dobili proizvod ili dali potporu nekoj ideji.

Korist crowdfundinga jest ta što olakšava stvaranje kapitala, posebno za startupove koji inače ne bi imali pristup mogućnostima prikupljanja sredstava kao što su na primjer financiranje koje pružaju poslovni anđeli, venture capital (rizični kapital). Tu se također pojavljuje i nedostatak, a to je da poduzeća koja koriste crowdfunding nemaju tu prednost da od poslovnih anđela dobe mentorstvo koje oni nude organizacijama u koje investiraju.³²

3.5.1. Hrvatske crowdfunding platforme

Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Španjolska i Francuska su već poduzele ili planiraju poduzeti određene regulatorne mjere radi olakšavanja i poticanja financiranja putem crowdfunding platformi, dok su Njemačka, Belgija i Nizozemska već donijele određene smjernice kako bi se pripremile za financiranje putem crowdfunding platformi. Hrvatska u usporedbi s navedenim zemljama nema odgovarajući pravni okvir.³³

Pravni okvir crowdfundinga može se podijeliti prema tri različita pristupa:³⁴

1. zabrana nekih vrsta crowdfundinga (koristi se u Japanu)
2. donijeti zakone koji su posebno namijenjeni crowdfundingu (u SAD-u, Italiji, Francuskoj, UK-u i Njemačkoj)
3. koristi većina zemalja te se prema njemu sagledava postojeće zakonodavstvo i analizira kako ga primijeniti na crowdfunding (u Hrvatskoj)

³¹ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=223258

³² <https://pdfs.semanticscholar.org/08db/696d41ae90208ae269edf714a9fbcae5d5da.pdf>

³³ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=249638

³⁴ <https://www.ijf.hr/upload/files/file/OP/47.pdf>

CroInvest je prva hrvatska crowdfunding platforma za financiranje poduzetničkih, infrastrukturnih i društveno korisnih projekata s posebnim naglaskom na projekte koji konkuriraju za EU fondove. Platforma kombinira pet modela (donacije, nagrade, zajmovi, vlasnički udjeli i udjeli u dobiti) prilagođenih domaćem pravu.³⁵

Neke od kampanja za civilni sektoru su sljedeće:³⁶

- Danas sam tu! Za tebe!
- BITI BOLJI – BE BETTER
- Zvučna knjižnica
- Ekološka bajka Zelengruda (kampanja u pripremi)

Adria Dunk Tank je kampanja za poslovni sektor.³⁷ Adria Dunk Tank je inovacija Centra za društvene inovacije i održivi razvoj koja na zabavan i proaktivan način omogućuje edukaciju građana o ugroženim biljnim i životinjskim vrstama Jadrana. Kampanja je završila, a prikupljeno je 137,53% ciljanog iznosa.³⁸

3.6. Inkubatori i akceleratori

Kako bi grupa inovatora dobila poticaj, osmišljeni su poslovni inkubatori i akceleratori. Kreatori ideja dobivaju specifičnu edukaciju i sredstva za realizaciju svojih poslovnih ideja u specifičnom startup svijetu. Inkubatori daju znanje, a akceleratori sredstva. Razlika između inkubatora i akceleratora je ta što akceleratori pomažu u pronalaženju investitora nakon završene edukacije u inkubatoru.³⁹

Akceleratori pomažu u pronalaženju investitora nakon završenog semestra koji obično traje 3-6 mjeseci. Jedan od većih inkubatora u Hrvatskoj je Core Incubator u Zagrebu, a akceleratori koji djeluje na području Republike Hrvatske su Founder Institute, jedan od prvih četiri akceleratora u povijesti i Zagrebački inkubator poduzetništva (ZIP). Kroz povremene aktivnosti

³⁵ <https://croinvest.eu/o-croinvest/>

³⁶ <https://croinvest.eu/kategorija-kampanje/civilni-sektor/>

³⁷ <https://croinvest.eu/kategorija-kampanje/poslovni-sektor/>

³⁸ <https://croinvest.eu/kampanja/adria-dunk-tank/>

³⁹ <https://www.erstebank.hr/hr/erste-novine/sto-je-to-startup>

na području RH se pojavljuje i Seedcamp koji kroz razne evente traži zanimljive projekte iz regije, a o njemu će se više reći u idućem potpoglavlju.⁴⁰

3.6.1. Seedcamp

U rujnu 2007. godine pokrenut je europski akcelerator Seedcamp.⁴¹ U 2019. godini bilo je 38 novih investicija, a prikupljeno je ukupno 3 milijarde USD.⁴² Ove brojke ukazuju na važnost Seedcampa u svijetu startupova.

Seedcamp je raznoliki tim osnivača, proizvođača, operatera, izvršitelja, investitora i tehnoloških entuzijasta koji nudi zajednicu nevjerojatnih ljudi širom svijeta koji će pomoći u izgradnji poslovanja. Oni vjeruju da je ulaganje u najranijoj fazi najveće bogatstvo koje mogu donijeti tvrtkama. Bez obzira radi li se o pronalaženju proizvoda na tržištu, izgradnji prodajnih i marketinških mogućnosti ili upoznavanju s globalnom mrežom.⁴³

Seedcamp prvu investiciju potiče s čekom u iznosu od £ 100K za kapital 7,5%. U daljnjem razvoju također ulažu s poslovnim anđelima i venture capital (rizični kapital).⁴⁴

Seedcamp ima sindikat vodećih europskih investitora, anđela i osnivača. Neki od venture capital investitora su: HENQ Invest, LocalGlobe, Thorgate Ventures, The Accelerator Group, Northzone, Samos Investments, i dr. Poslovni anđeli su Anil Hansjee, Chris Mairs, Klaus Hommels, Thomas Jones, Victor Saad, Christoph Janz, Ahti Heinla, Barry Smith, Azeem Azhar, i dr. Korporativni investitori su: Wilson Sonsini Goodrich & Rosati, British Business Investments, MassMutual Ventures, DC Thomson, i dr.⁴⁵

⁴⁰ <http://crane.hr/startup/>

⁴¹ <https://www.netokracija.com/seedcamp-sest-godina-55161>

⁴² <http://seedcamp.com/2013/09/seedcamp-results-2013.html>

⁴³ <https://seedcamp.com/about-us/>

⁴⁴ <http://seedcamp.com/faq/>

⁴⁵ <https://seedcamp.com/about-us/>

Procesa ulaganja u Seedcampu sastoji se od šest faza:⁴⁶

1. podnošenje
2. početni pregled
3. dublji pogled
4. prva interakcija
5. sastanak
6. zatvaranje

Kada se govori o Seedcampu u Hrvatskoj, Mini Seedcamp Hvar održan je tijekom konferencije Startup Island 2014. Održan je 13. lipnja kao poludnevni je događaj, a prijave su trajale do 1. lipnja. Cilj je bio ubrzati lokalne startupove kroz master klase, umrežavanje i neposredne povratne informacije.⁴⁷

3.7. Poslovni anđeli

Poslovni anđeli su neformalni individualni investitori koji svojim poslovnim iskustvom savjetuju mlade tvrtke i poduzetnike i pomažu njihovom budućem rastu. Najveća vrijednost poslovnih anđela jest “pametno financiranje”, odnosno pružanje ekspertize, vještina i poslovnih kontakata. Poslovni anđeli prvenstveno ulažu u sektore koje razumiju i u regiju koju poznaju. Najčešći razlozi zašto poslovni anđeli ulažu su profit, poticanje poduzetništva, poslovna aktivnost, ali i zabava u stvaranju nove vrijednosti.⁴⁸

Poslovni anđeli slični su rizičnom kapitalu (venture capital), ali imaju i mnoge razlike koje su prikazane u tablici 3.1.

⁴⁶ <https://seedcamp.com/how-we-invest/>

⁴⁷ <http://seedcamp.com/event-tags/croatia/>

⁴⁸ <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Poslovni-andeli>

Tablica 3.1. Osnovne razlike između poslovnih anđela i rizičnog kapitala

Karakteristika	Poslovni anđeli	Rizični kapital
Osoba	Poduzetnici	Investitori
Financirane tvrtke	Male, u ranoj fazi	Velike, u zreloj fazi
Izvršena dubinska analiza (due diligence)	Minimalno	Opsežno
Lokacija investicije	Važna	Nije važna
Ugovor	Jednostavan	Opsežan
Praćenje nakon investiranja	Aktivno	Strateško
Izlazak iz firme	od manje važnosti	Jako važno
Stopa povrata	od manje važnosti	Jako važno

Izvor: H. Frederick, A. O'Connor, D. F. Kurtko, (2016), Entrepreneurship: Theory/Process/Practice, str. 516.

O rizičnom kapitalu će se više govoriti kasnije, a kada se govori o poslovnim anđelima važno je spomenuti da se organizacija poslovnih anđela u Hrvatskoj zove Hrvatska mreža poslovnih anđela (CRANE) o kojoj će se više reći u nastavku.

3.7.1. Hrvatska mreža poslovnih anđela - CRANE

Hrvatska mreža poslovnih anđela (CRANE) je neprofitna udruga koja okuplja privatne i institucijske investitore koji su zainteresirani za ulaganja u inovativne tvrtke u ranom stadiju razvoja. Krovna je i najstarija organizacija poslovnih anđela u Hrvatskoj i jedna od najuspješnijih organizacija u Europi. Udruga je pokrenuta 2008. godine zajedničkom inicijativom nekoliko institucija te poznatih investitora Damira Sabola i Hrvoja Prpića. Do 2018. godine, članovi Crane-a u hrvatske tvrtke uložili su preko 35 milijuna kuna.⁴⁹

Ciljevi CRANE-a su:⁵⁰

- Poticanje i razvoj inovativnog poduzetništva u Republici Hrvatskoj
- Pružanje pomoći poduzetnicima u realizaciji inovativnih projekata koji imaju internacionalni potencijal

⁴⁹ <http://crane.hr/o-nama/>

⁵⁰ <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1689/datastream/PDF/view>

- Pružanje pomoći poslovnim anđelima u pronalaženju, selekciji i realizaciji zanimljivih projekata

Članarina iznosi 8.000,00 kn, porez na dodanu vrijednost nije obračunati jer je Hrvatska mreža poslovnih anđela neprofitna udruga i nije u sustavu PDV-a. Učlanjenjem se stječu mnoge prednosti kao što su:⁵¹

- Pristup visokokvalitetnim investicijskim projektima prijavljenih CRANE-u
- Upoznavanje i suradnja s investitorima sličnog interesa i motivacije
- Povezivanje s ljudima koji također investiraju svoj kapital i znanje u inovativna poduzeća i imaju iskustvo u odabiru projekata koji rezultiraju velikim povratom na investiciju (ROI)
- Sudjelovanje na “showcaseovima”, prezentacijama potencijalnih projekata za investiranje
- Sudjelovanje na investicijskim konferencijama i forumima

S druge strane mladim poduzetnicima koji se prijave na investicije, osim financijske pomoći, nude poslovno i tehničko znanje, poslovne kontakte, savjete te iskustvo. Kako bi njihov projekt bio odabran, moraju zadovoljiti sljedeće kriterije:⁵²

- Kvalitetan opis projekta/poslovni plan/prezentacija
- Snažan poduzetnik i kvalitetan tim
- Snažan tržišni potencijal projekta/proizvoda
- Omogućena suradnja - spremnost poduzetnika na uključenje poslovnog anđela
- Realna evaluacija projekta prije investicije

3.8. Venture Capital (rizični kapital)

Rizični kapital predstavlja visoko rizični privatni kapital (eng. Private equity) za mlada, inovativna ili brzo rastuća poduzeća koja ne kotiraju na burzi. Ovo ulaganje je kratkoročnog ili

⁵¹ <http://crane.hr/clanstvo/>

⁵² <http://crane.hr/o-nama/>

srednjoročnog vijeka s definiranom izlaznom strategijom, pri čemu se protežira ostvarenje kapitala dobitka u odnosu prema ostvarenju redovitih prihoda.⁵³

Privatni kapital je oblik profesionalnog ulaganja koji uključuje uzimanje udjela u vlasništvu u tvrtki i držanje u privatnim rukama - za razliku od javne burze. To je obično srednjoročno i dugoročno ulaganje, a menadžeri privatnog kapitala prikupljaju investicijske fondove iz različitih izvora, uključujući institucionalne ulagače poput mirovinskih fondova, osiguravajućih grupa i državnih fondova, kao i privatne investitore. Menadžeri privatnog kapitala nakon nekog vremena prodaju svoje vlasničke udjele u fondovima što može rezultirati zdravim povratima vodećih europskih mirovinskih fondova i osiguravatelja.⁵⁴

Fondovi rizičnog kapitala uključeni su u poslovanje tijekom cijelog trajanja ulaganja i najčešće ne zahtijevaju osiguranje za povrat uložениh sredstava i povrata. Ulaganje fondova rizičnog kapitala ne opterećuje novčani tok s obzirom da ne zahtjeva kamatu ili dividendu na svoje ulaganje, već se „naplaćuje“ kod prodaje udjela u tvrtki i ako je poslovanje bilo uspješno, ostvaruje određeni povrat na uložena sredstva. Upravo zbog toga interesi ostalih suvlasnika i fonda usklađeni su i fokusirani na povećanje vrijednosti tvrtke.⁵⁵

3.8.1. Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija (HVCA)

Venture capital ulaganje uključuje i aktivno sudjelovanje u menadžmentu, a nerijetko uključuje i promjenu strategije poslovanja, menadžmenta, restrukturiranje financiranja, dokapitalizaciju i sl. Tipična investicija u Hrvatskoj u ovoj fazi ulaganja veća je od 500 tisuća eura. U Hrvatskoj djeluje Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija s ciljem promoviranja private equity i venture capital ulaganja.⁵⁶

Ulaganje privatnog kapitala i rizičnog kapitala čine važnu stratešku smjernicu razvoja i rasta poduzetničkih aktivnosti i poduzeća. Ideja ove organizacije je promicanje razvojne i investicijske kulture u Republici Hrvatskoj i njezinoj regiji.⁵⁷

⁵³ https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=207007&show=clanak

⁵⁴ <https://www.investeurope.eu/about-private-equity/>

⁵⁵ <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1906/datastream/PDF/view>

⁵⁶ <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1906/datastream/PDF/view>

⁵⁷ https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=196722&show=clanak

HVCA smatra da su ulaganja u privatni kapital i rizični kapital važna za razvoj i rast poduzetništva, tržišta kapitala i gospodarstva, te će potaknuti razvoj i promociju ulagačke kulture u Republici Hrvatskoj i regiji. Kako bi ostvarila navedeno HVCA nudi razmjenu informacija, stvaranje i razvoj poslovnih odnosa, aktivno djelovanje u svrhu promicanja i zaštite interesa svog članstva te će aktivno djelovati i dopisivati se s vlastima u Republici Hrvatskoj i s drugim odlučujućim čimbenicima koji su od značaja za razvoj investicijske klime. Kao članove HVCA prihvaća sve članove zajednice privatnog kapitala i rizičnog kapitala, investicijske i mirovinske fondove, banke, odvjetnike, računovodstvene i druge savjetodavne tvrtke, kao i pojedinačne članove koji imaju interes za industriju.⁵⁸

3.9. Joint venture

Joint venture, odnosno zajednički pothvat, jest ugovor kojim dvije ili više osoba udružuju svoju imovinu i/ili rad radi ostvarenja unaprijed određenog poslovnog pothvata i koje se razdružuju nakon njegova ispunjenja, s tim da proporcionalno svom udjelu ili dogovoru dijele dobitak i snose gubitak. Joint venture je sličan partnershipu, ali se od njega razlikuje po tome što se odnosi na unaprijed određenu poslovnu operaciju čije je ostvarenje vezano na određeno vrijeme, dok partnership predstavlja zajedničko vođenje poslova u svim segmentima njihove djelatnosti i u pravilu je trajan poslovni odnos.⁵⁹

Ključ uspjeha zajedničkog ulaganja čine brojni faktori kojima je cilj riješiti, odnosno prevenirati probleme. Neki od njih su sljedeći:⁶⁰

- obavezati se na zajedničko rješavanje problema i zajedničko odlučivanje;
- osigurati da partneri dijele zajedničku kulturu, misiju, viziju i vrijednosti;
- unaprijed definiranje problema koji se ne mogu ili se mogu teško prevladati;
- redovna komunikacija među partnerima koja se obavlja u skladu sa utvrđenim rasporedom;
- imenovanje određenih lica/organa koji neposredno međusobno surađuju;

⁵⁸ <https://www.cvca.hr/about-cvca>

⁵⁹ <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Joint-venture>

⁶⁰ https://www.researchgate.net/profile/Olgica_Milosevic/publication/328478212_Joint_Venture_as_a_Factor_of_Business_Efficiency_Advancement/links/5bd0639f299b1a43d9cc279/Joint-Venture-as-a-Factor-of-Business-Efficiency-Advancement.pdf

- jasno definiranje uloga i izvještavanje osoblja partnera;
- jasno definirati uvijete izlaska iz zajedničkog poduhvata i obaveze ugovornih strana u slučajevima kršenja sporazuma o zajedničkom ulaganju.

3.10. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) nastala je 2014. godine spajanjem Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO). Svrha spajanja ovih dviju Agencija jest strateško kreiranje jedinstvenog sustava koji će poduzetnicima pružiti podršku kroz sve razvojne faze njihovog poslovanja – od istraživanja i razvoja ideje pa sve do komercijalizacije i plasmana na tržište.⁶¹

21. svibnja 2020. HAMAG-BICRO proslavio je svoj 25. rođendan. U 25 godina investirano je 11 milijardi kuna, sklopljeni su ugovori s više od 5 tisuća tvrtki, čime je stvoren preduvjet za otvaranje više od 16 tisuća radnih mjesta. Jedan od korisnika usluga HAMAG-BICRO je i poznata tvrtka Rimac Automobili u koju je kroz različite programe ugrađena i HAMAG-BICRO financijska potpora u visini od 62 milijuna kuna.⁶² Svi navedeni podaci pokazuju kako je investiranje u mala poduzeća u Hrvatskoj itekako potrebno, te da postoji veliki potencijal.

Neki od HAMAG-BICRO programa za privatni i javni sektor su sljedeći:⁶³

Privatni sektor:

- POC za poduzetnike - provjera inovativnog koncepta za poduzetnike
- RAZUM – sjemenski kapital za razvoj novog proizvoda
- IRCRO program za istraživanje i razvoj

⁶¹ <https://hamagbicro.hr/o-nama/osnivanje/>

⁶² <https://hamagbicro.hr/hamag-bicro-proslavio-prvih-25-godina-poslovanja-11-milijardi-kuna-investicija-5-tisuca-projekata-16-tisuca-novozaposlenih/>

⁶³ <https://projekti.hr/hr/program-financiranja/hamag-bicro>

Javni sektor:

- PoC Javni sektor - program provjere inovativnog koncepta za znanstvenike i istraživače
- TEHCRO - program za razvoj tehnološke infrastrukture
- UTT PROGRAM - program podrške uredima za transfer tehnologije

4. Istraživanje

4.1. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je doznati jesu li ljudi u Hrvatskoj upoznati s razlikom između poduzetničkih financija i poslovnih financija, te jesu li i koliko upoznati s izvorima financiranja poduzeća. Odnosno provjeriti valjanost postavljenih hipoteza:

Hipoteza 1. Ispitanici ne znaju razliku između poslovnih financija i poduzetničkih financija.

Hipoteza 2. Ispitanici nisu dovoljno upoznati s alternativnim izvorima financiranja poduzeća.

Tako se kroz prvih 6 pitanja u anketi žele doznati opći podaci o ispitaniku kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, mjesto stanovanja, i sl. Dok se sljedećih 6 pitanja odnosi na poznavanje razlika između poduzetničkih i poslovnih financija, te poznavanje izvora financiranja općenito i u Hrvatskoj.

4.2. Metodologija istraživanja

Anketni upitnik koji je sastavljen u svrhu istraživanja proveden je na uzorku od 158 ispitanika. Anketa je bila dostupna za rješavanje od 3.7.2020. do 7.7.2020. i bila je namijenjena svim punoljetnim građanima Republike Hrvatske. Anketa je sastavljena od 12 pitanja, te je dana u prilogu 1.

Vrijeme potrebno za ispunjavanje ankete iznosilo je 3-5 minuta. Pitanja su oblikovana tako da su ponuđeni višestruki odgovori te je bilo potrebno odabrati samo jedan, osim u zadnjem pitanju u kojem su ispitanici mogli označiti više odgovora. Prvih 6 pitanja ankete odnosilo se na opće podatke o ispitaniku kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, područje studija ukoliko su ga pohađali, status i mjesto stanovanja. Zadnjih 6 pitanja vezano je uz poduzetničke financije i izvore financiranja. Njima se htjelo doznati jesu li ispitanici upoznati s razlikama u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija, jesu li upoznati s izvorima financiranja općenito, te onima u Hrvatskoj i koliko.

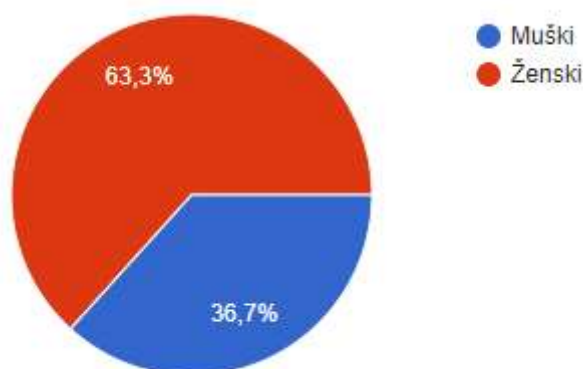
Anketa je dostavljena ispitanicima putem Google obrazaca. Poveznica na obrazac ispitanicima se slala putem društvenih mreža, Messengera i WhatsAppa, te je objavljena na Facebook profilu, kako bi je ljudi samoinicijativno mogli ispunjavati.

Osim anketnog upitnika napravljeno je istraživanje u kojem su iz 13 visokih učilišta u Hrvatskoj ispisani kolegiji vezani uz financije kako bi se ustanovilo koliko su poduzetničke financije zastupljene u visokoškolskom obrazovanju u Hrvatskoj. Nakon što su ispisani svi kolegiji koji sadrže financije raspoređeni su u Tablicu 4.3. koja se nalazi u nastavku rada nakon analize rezultata iz anketnog upitnika.

4.3. Analiza rezultata

Istraživanjem je prikupljeno 158 važećih anketa. Svi su podaci automatski uvršteni u Excel program nakon čega su analizirani. Kao što je već navedeno, prvih 6 pitanja odnosilo se na opće podatke o ispitaniku, dok je zadnjih 6 pitanja vezano uz poduzetničke financije i izvore financiranja. Dobiveni su sljedeći rezultati.

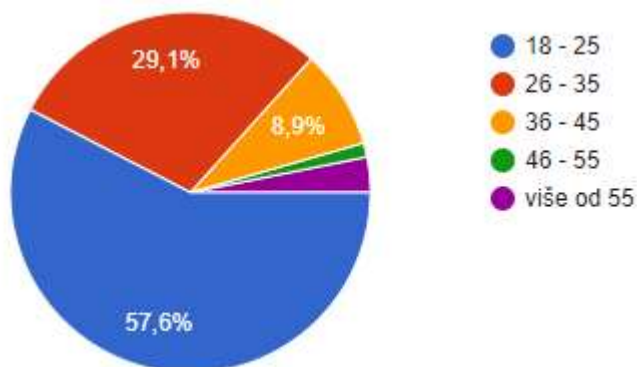
Prvo pitanje odnosilo se na spol ispitanika.

Graf 4.1. Prikaz zastupljenosti pojedinog spola

Iz Grafa 4.1. vidljivo je da su u ispitivanju prevladavale osobe ženskog spola kojih je bilo 100 (63,3%), dok je ispitanika muškog spola bilo tek 58 (36,7%).

Drugo pitanje odnosilo se na dob ispitanika.

Graf 4.2. Prikaz ispitanika prema godinama

Iz Grafa 4.2. vidljivo je da je više od pola ukupnog broja ispitanika, točnije 57,6%, odnosno 91 ispitanik, u dobi od 18 do 25 godina. 46 ispitanika (29,1%) je u dobi od 26 do 35 godina. 14 ispitanika (8,9%) je u dobi od 36 do 45 godina, a 5 ispitanika (3,2%) u dobi iznad 55 godina. Najmanji broj ispitanika, njih 2 (1,3%), je u dobi od 46 do 55 godina.

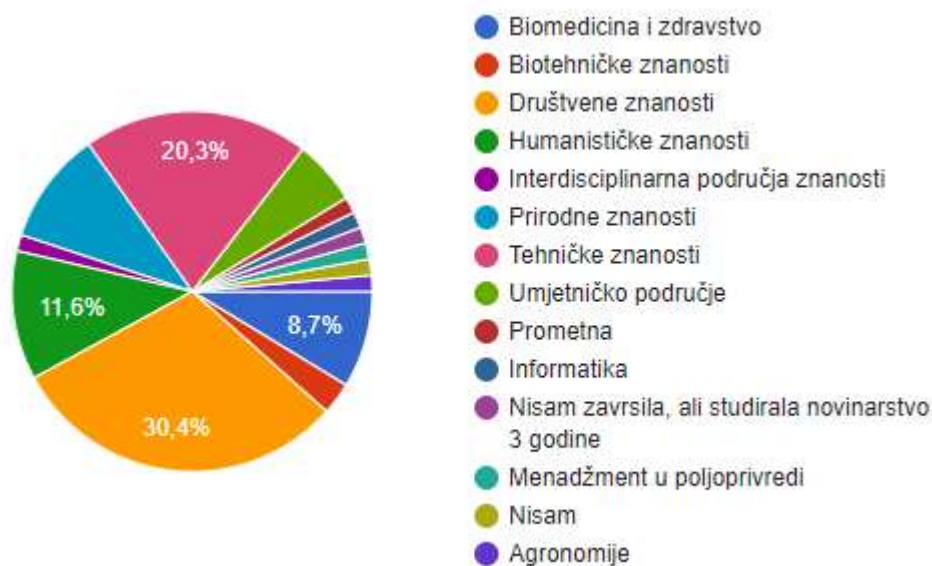
Treće pitanje odnosilo se na završen stupanj obrazovanja.

Graf 4.3. Prikaz ispitanika prema stupnju obrazovanja

Iz Grafa 4.3. vidljivo je da je najveći broj ispitanika, njih 96 (60,8%) ima završenu srednju školu. 31 ispitanik (19,6%) ima višu stručnu spremu, dok njih 25 (15,8%) ima visoku stručnu spremu. 6 (3,8%) ispitanika se izjasnilo da ima završen najviši stupanj obrazovanja, dok se niti jedan ispitanik nije izjasnio da ima završenu samo osnovnu školu.

Četvrto pitanje odnosilo se samo na ispitanike koji su završili studij, te se htjelo doznati u kojem području.

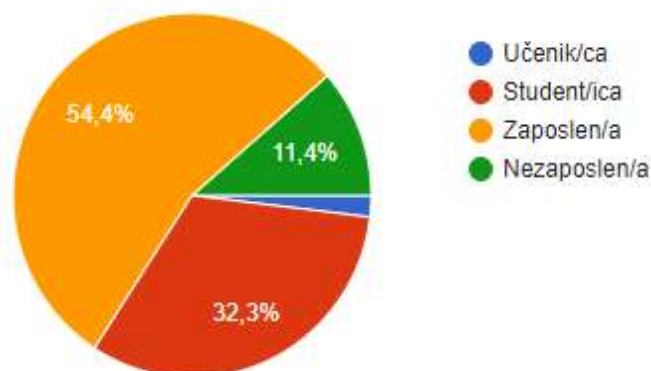

Graf 4.4. Prikaz ispitanika prema području studija

Na četvrto pitanje odgovorilo je 69 ispitanika. Iz Grafa 4.4. vidljivo je da je najveći broj ispitanika, njih 21 (30,4%), završio studij u području društvenih znanosti. 14 ispitanika (20,3%) završilo je studij u području tehničkih znanosti. 8 ispitanika (11,6%) završilo je studij u području humanističkih znanosti, dok je njih 7 (10,1%) završilo studij u području prirodnih znanosti. 6 ispitanika (8,7%) izjasnilo se da je završilo studij u području biomedicine i zdravstva, dok se njih 4 (5,8%) izjasnilo da je završilo studij u umjetničkom području. 2 (2,9%) ispitanika su se izjasnila da su završila studij u području biotehničkih znanosti, dok se po 1 ispitanik (1,4%) izjasnio se da je završio studij u interdisciplinarnom područja znanosti, te jedna da nije završila, ali je studirala novinarstvo 3 godine. Također po jedan ispitanik izjasnili su se da su završili promet (tehnička znanost), informatiku (društvena znanost), menadžment u poljoprivredi (društvena znanost) i agronomiju (biotehnička znanost). Pridruživanjem tih odgovora dobi se sljedeći rezultat:

- područje društvene znanosti: 23 ispitanika (33,3%)
- područje tehničke znanosti: 15 ispitanika (21,7%)
- područje biotehničke znanosti: 3 ispitanika (4,3%)

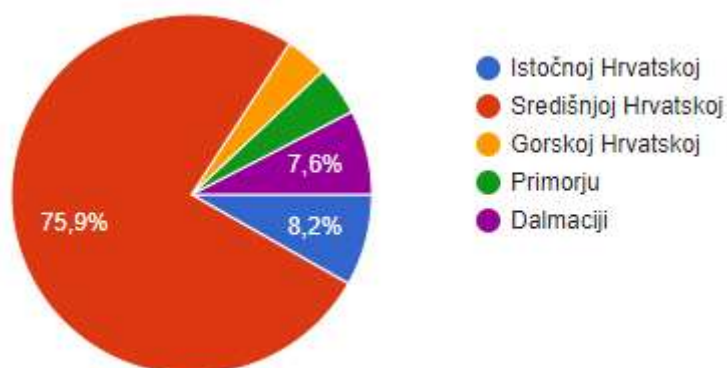
Peto pitanje odnosilo se na status ispitanika.

Graf 4.5. Prikaz ispitanika prema statusu

Iz Grafa 4.5. vidljivo je da se više od pola ispitanika, točnije njih 54,4% (86 ispitanika), izjasnilo da je zaposleno. 51 ispitanika (32,3%) izjasnilo se da su studenti, dok se njih 18 (11,4%) izjasnilo da su nezaposleni. Najmanji broj ispitanika, njih 3 (1,9%) su učenici.

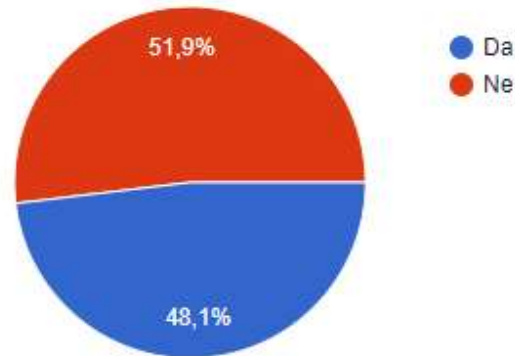
Šesto pitanje odnosilo se na mjesto stanovanja.

Graf 4.6. Prikaz ispitanika prema mjestu stanovanja

Iz Grafa 4.6. vidljivo je da najveći broj ispitanika, njih 120 (75,9%) živi u središnjoj Hrvatskoj. 13 ispitanika (8,2) živi u Istočnoj Hrvatskoj, 12 ispitanika (7,6%) u Dalmaciji, 7 (4,4%) u Primorju, a najmanji broj, njih 6 (3,8%) živi u Gorskoj Hrvatskoj.

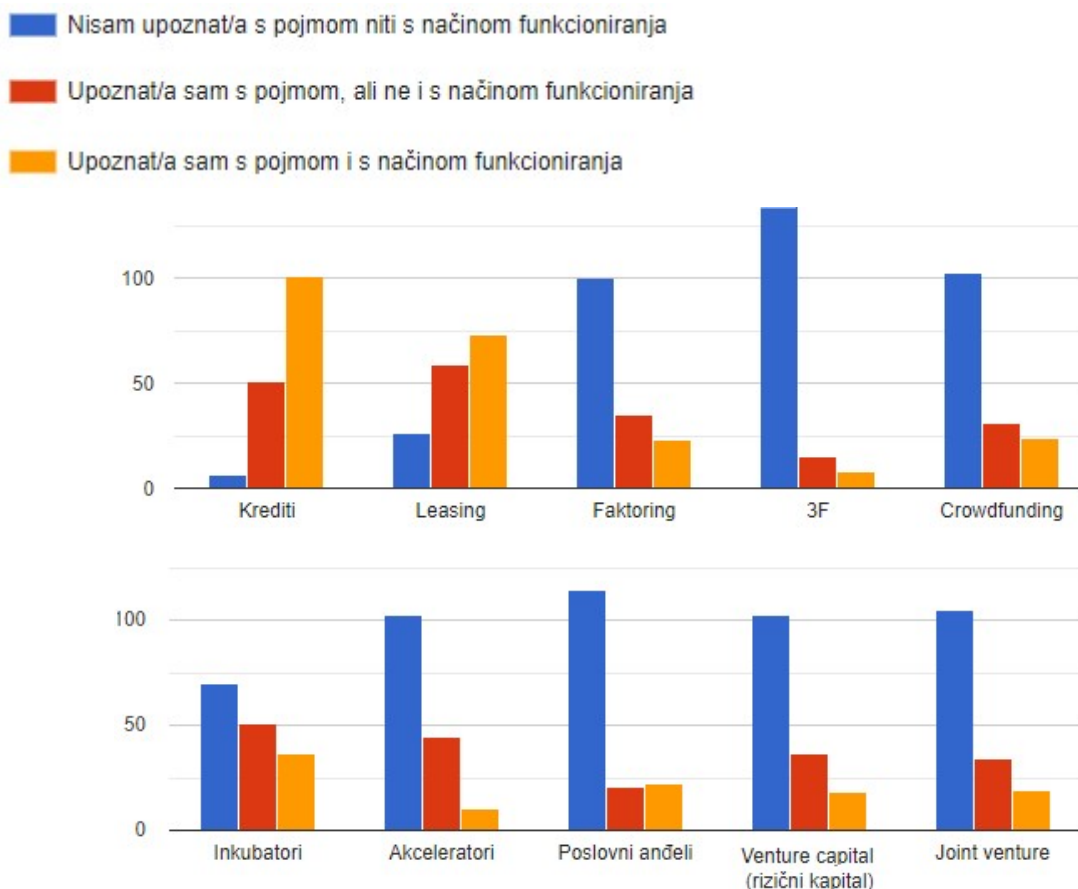
Sedmo pitanje glasilo je: Jesu li Vam poznate razlike u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija?

Graf 4.7. Prikaz koliko je ispitanika upoznato s razlikom poduzetničkih i poslovnih financija

Iz Grafa 4.7. vidljivo je da 82 ispitanika (51,9%) nije upoznato s razlikom u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija. Dok se njih 76 (48,1%) izjasnilo da je upoznato s razlikom u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija.

Osmo pitanje glasilo je: Koliko ste upoznati sa sljedećim načinima financiranja?

Graf 4.8. Prikaz koliko su ispitanici upoznati s načinima financiranja

Iz Grafa 4.8. vidljivo je da se 6 ispitanika izjasnilo da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja kredita. 51 ispitanik izjasnio se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja kredita, dok se najveći broj ispitanika, njih 101, izjasnio da je upoznat s pojmom i s načinom funkcioniranja kredita.

26 ispitanika se izjasnilo da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja leasinga. 59 ispitanika izjasnilo se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja, a 73 ispitanika izjasnila su se da su upoznati i s pojmom i s načinom funkcioniranja leasinga.

100 ispitanika izjasnilo se da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja faktoringa. 35 ispitanika izjasnilo se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja faktoringa, dok su se 23 ispitanika izjasnila da su upoznata s pojmom i s načinom funkcioniranja faktoringa.

135 ispitanika izjasnilo se da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja 3F što je ujedno i najveći broj ispitanika koji je označio da nije upoznat niti s pojmom niti s funkcioniranjem. 15 ispitanika se izjasnilo da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja, dok je tek 8 ispitanika upoznat s pojmom i načinom funkcioniranja 3F.

103 ispitanika izjasnila su se da nisu upoznata s pojmom, niti s načinom funkcioniranja crowdfundinga. 31 ispitanik izjasnio se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja crowdfundinga, dok se 24 ispitanika izjasnilo da je upoznat s pojmom i s načinom funkcioniranja crowdfundinga.

70 ispitanika izjasnilo se da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja inkubatora. 51 ispitanik izjasnio se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja, a 37 ispitanika izjasnilo se da je upoznat s i s pojmom i s načinom funkcioniranja inkubatora.

103 ispitanika izjasnilo se da nije upoznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja akceleratora. 45 ispitanika izjasnilo se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja akceleratora. Tek 10 ispitanika izjasnilo se da je upoznat s i pojmom i načinom funkcioniranja akceleratora.

115 ljudi izjasnilo se da nije upoznato s pojmom niti s načinom funkcioniranja poslovnih anđela. 21 ispitanik izjasnio se da je upoznat s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja

poslovnih anđela, dok su se 22 ispitanika izjasnila da su upoznata s pojmom i načinom funkcioniranja poslovnih anđela.

103 ispitanika izjasnila su se da nisu upoznati s pojmom, niti s načinom funkcioniranja venute capitala (rizičnog kapitala). 37 ispitanika izjasnilo se da je upoznato s pojmom, ali ne s načinom funkcioniranja venture capitala, a 18 ispitanika izjasnilo se da je upoznato i s pojmom i s načinom funkcioniranja venture capitala.

105 ispitanika izjasnilo se da nije upoznata s pojmom, niti s načinom funkcioniranja joint venture. 34 ispitanika izjasnilo se da je upoznato s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja, dok se 19 ispitanika izjasnilo da je upoznato i s pojmom i s načinom funkcioniranja.

Kako bi se načini financiranja mogli poredati po redu pridruženi su im bodovi. Tako se za nisam upoznat/a s pojmom niti s načinom funkcioniranja množi s 1 bodom, za upoznat/a sam s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja s 2 boda, a za upoznat/a sam s pojmom i s načinom funkcioniranja s 3 boda. Nakon što se broj ispitanika pomnoži s odgovarajućim bodom, dobiveni se rezultati zbroje nakon čega se dobi ukupan broj bodova za svaki od načina financiranja. Npr. za kredit:

- nisam upoznat/a s pojmom niti s načinom funkcioniranja - 6 ispitanika
- upoznat/a sam s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja - 51 ispitanik
- upoznat/a sam s pojmom i s načinom funkcioniranja - 101 ispitanik

$6*1=6$, $51*2=102$, $101*3=303$. Zbroj: $6 + 102 + 303 = 411$.

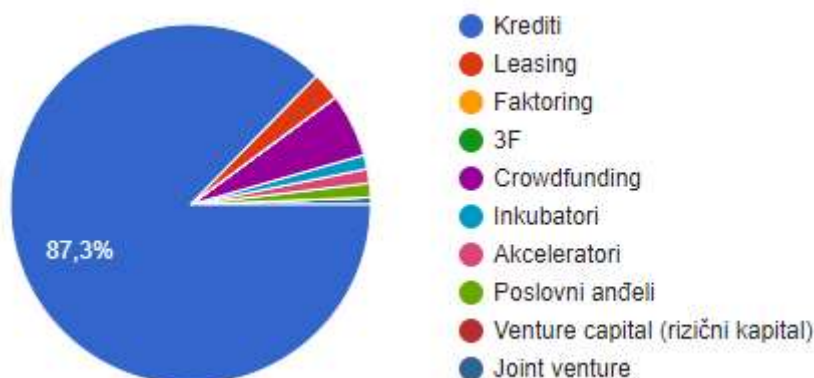
Prema dobivenim rezultatima ispitanicima su najpoznatiji krediti, dok je 3F najmanje poznat kod ispitanika. Gdje se nalaze ostali načini financiranja može se vidjeti u Tablici 4.1.

Tablica 4.1. Prikaz izvora financiranja po tome koliko su ispitanici upoznati s njima

Financiranje	Bodovi
Krediti	411
Leasing	363
Inkubatori	283
Factoring	239
Crowdfunding	237
Akceleratori	223
Poslovni anđeli	
Venture capital	231
Joint venture	230
3F	189

Izvor: Samostalna izrada

Deveto pitanje glasilo je: **Koji Vam je od sljedećih načina financiranja najpoznatiji?**

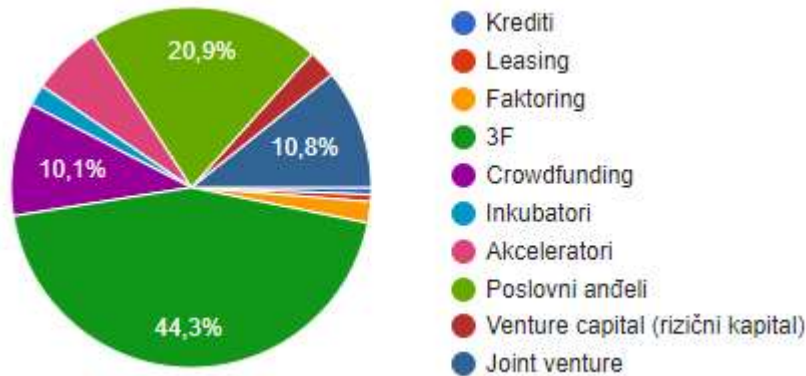

Graf 4.9. Prikaz koji je od načina financiranja najpoznatiji ispitanicima

Iz Grafa 4.9. vidljivo je da se najveći broj ispitanika, njih 138 (87,3%), izjasnio da su im najpoznatiji krediti. 9 ispitanika (5,7%) izjasnilo se da im je najpoznatiji način financiranja crowdfunding, 4 ispitanika (2,5) izjasnila su se da im je najpoznatiji način financiranja leasing, dok se po 2 ispitanika (1,3%) izjasnilo da im je najpoznatiji način financiranja inkubatori, akceleratori i poslovni anđeli. 1 ispitanik (0,6%) izjasnio se da mu je najpoznatiji način financiranja joint venture. Dok factoring, 3F i venture capital niti jedan ispitanik nije označio kao odgovor.

Na temelju rezultata prijašnjeg (osmog) pitanja i ovog može se zaključiti da je ispitanicima najpoznatiji način financiranja putem kredita.

Deseto pitanje glasilo je: Koji Vam je od sljedećih načina financiranja najmanje poznat?

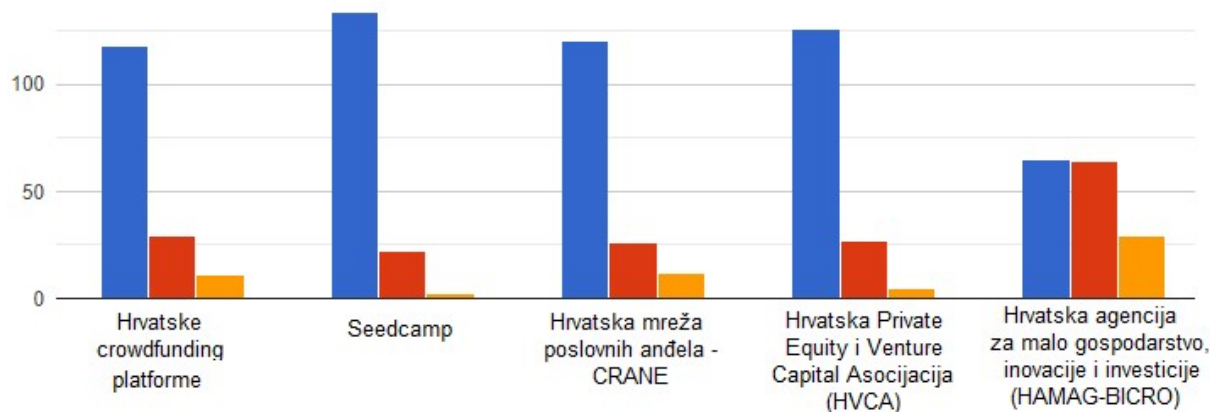
Graf 4.10. Prikaz koji je od načina financiranja najmanje poznat ispitanicima

Iz Grafa 4.10. vidljivo je da se najveći broj ispitanika, njih 70 (44,3%), izjasnio da je najmanje upoznat s 3F. 33 ispitanika (20,9%) izjasnilo se da je najmanje upoznato s poslovnim anđelima. 17 ispitanika (10,8%) izjasnilo se da je najmanje upoznato s joint venture, dok se njih 16 (10,1%) izjasnilo da je najmanje upoznato s crowdfundingom. 10 ispitanika (6,3%) najmanje je upoznato s akceleratorima, a njih 4 (2,5%) s venture capitalom. Po 3 ispitanika (1,9%) izjasnilo se da je najmanje upoznato s akceleratorima i faktoringom, dok je po 1 ispitanik (0,6%) najmanje upoznat s kreditima i leasingom.

Na temelju rezultata ovog i osmog pitanja može se zaključiti da je ispitanicima 3F najmanje poznat način financiranja.

Jedanaesto pitanje glasilo je: Koliko ste upoznati sa sljedećim načinima financiranja u Hrvatskoj?

- Nisam upoznat/a s pojmom niti s načinom funkcioniranja
- Upoznat/a sam s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja
- Upoznat/a sam s pojmom i s načinom funkcioniranja

Graf 4.11. Prikaz koliko su ispitanici upoznati s načinima financiranja u Hrvatskoj

Iz Grafa 4.11. vidljivo je da se 118 ispitanika izjasnilo da nije poznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja Hrvatske crowdfunding platforme. 29 ispitanika izjasnilo se da je poznato s pojmom, sli ne i s načinom funkcioniranja, dok se 11 ispitanika izjasnilo da je poznato s pojmom i s načinom funkcioniranja Hrvatske crowdfunding platforme.

134 ispitanika izjasnilo se da nije poznato niti s pojmom, niti s načinom funkcioniranja Seedcampa. 22 ispitanika izjasnila su se da su poznati s pojmom, sli ne i s načinom funkcioniranja, a tek 2 ispitanika izjasnila su se da su poznati i s pojmom i s načinom funkcioniranja Seedcampa.

120 ispitanika izjasnilo se da nije poznato s pojmom, niti načinom funkcioniranja Hrvatske mreže poslovnih anđela. 26 ispitanika izjasnilo se da je upoznao s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja Hrvatske mreže poslovnih anđela, dok se 12 ispitanika izjasnilo da su poznati i s pojmom i s načinom funkcioniranja Hrvatske mreže poslovnih anđela.

126 ispitanika izjasnilo se da nije poznato s pojmom, niti načinom funkcioniranja Hrvatske Private Equity i Venture Capital Asocijacije. 27 ispitanika izjasnilo se da je poznato s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja, dok se njih tek 5 izjasnilo da su poznati i s pojmom i s načinom funkcioniranja Hrvatske Private Equity i Venture Capital Asocijacije.

65 ispitanika izjasnilo se da nije poznato s pojmom, niti s načinom funkcioniranja Hrvatske agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, dok se njih 64 izjasnilo da su poznati s

pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja. 29 ispitanika izjasnilo se da je upoznato s pojmom i s načinom funkcioniranja Hrvatske agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije.

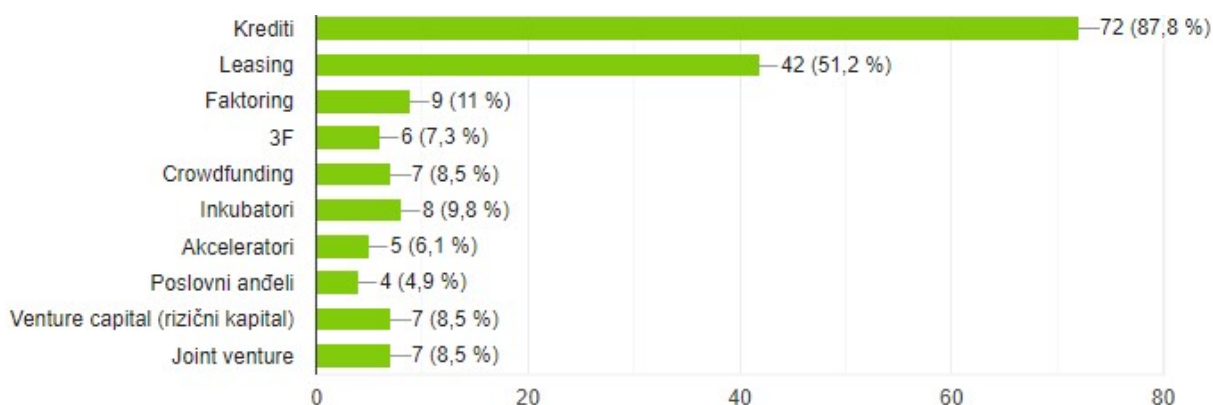
Prema dobivenim rezultatima može se zaključiti da je od navedenih načina financiranja u Hrvatskoj ispitanicima najpoznatija Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije najpoznatija među ispitanicima, dok im je Seedcamp najmanje poznat. Ako se izračuna kao u 8. zadatku dobit će se sljedeći rezultati koji su prikazani u tablici 4.2.

Tablica 4.2. Prikaz izvora financiranja u Hrvatskoj po tome koliko su ispitanici upoznati s njima

Financiranje	Bodovi
Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije	280
Hrvatske crowdfunding platforme	209
Hrvatska mreže poslovnih anđela	208
Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija	195
Seedcamp	184

Izvor: Samostalna izrada

Dvanaesto pitanje glasilo je: Ukoliko imate poduzeće ili radite u poduzeću koje je koristilo neke od navedenih načina financiranja molim Vas označite korištene načine financiranja?

Graf 4.12. Prikaz financiranja koje je koristilo poduzeće ispitanika ili poduzeće u kojem ispitanik radi

Na ovo pitanje odgovorilo je 82 ispitanika koji su mogli označiti više odgovora. Iz Grafa 4.12. vidljivo je da se najveći broj financiranja odnosi na kredite, čak 72 ispitanika (87,8%) navelo je kredite kao odgovor. Nešto više od pola ispitanika, točnije njih 51,2% (42 ispitanika) navelo je kao odgovor leasing. 9 ispitanika (11%) navelo je faktoring, 8 (9,8%) navelo je inkubatore, dok je njih po 7 (8,5%) navelo crowdfunding, venture capital i joint venture. 6 ispitanika (7,3%) navelo je 3F, 5 ispitanika (6,1%) navelo je akcelerator, dok je 4 ispitanika (4,9%) navelo poslovne anđele.

Istraživanje kolegija na visokim učilištima u Hrvatskoj

Kao što je prije navedeno, ovo istraživanje provedeno je na 13 velikih učilišta u Hrvatskoj iz kojih su ispisani kolegiji financija nakon čega su raspodijeljeni u Tablicu 4.3.

Visoka učilišta pronađena su na stranicama Informacijskog sustava visokih učilišta (ISVU) i Mozvag - Preglednik studijskih programa, a podaci o kolegijima preuzeti su sa stranica svakog pojedinog visokog učilišta koje je promatrano.

Tablica 4.3. Visoka učilišta u Hrvatskoj i kolegiji financija koji se na njima održavaju

Naziv	Sjedište	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Smjer	Razina	Kolegij	Semestar		
Zagrebačka škola ekonomije i managementa	Zagreb	Privatna visoka škola	Visoka škola	Studij ekonomije i managementa	preddiplomski	Javne financije	4.		
						Poslovne financije 1	5.		
						Poslovne financije 2	6.		
						Obiteljske financije	7.		
				Studij poslovnog prava i ekonomije	preddiplomski	Javne financije	4.		
						Poslovne financije	5.		
						Bussiness Analytics (Poslovna matematika i ekonomija)	preddiplomski	Poslovne financije	7.
								Javne financije	8.
Sveučilište Sjever	Koprivnica	Javno sveučilište	Sveučilište	Poslovanje i menadžment	preddiplomski	Poslovne financije i financijski menadžment	5.		
				Poduzetništvo i EU fondovi	poslijediplomski	Poduzetničke financije	1.		
Međimursko veleučilište u Čakovcu	Čakovec	Javno veleučilište	Veleučilište	Menadžment turizma i sporta	preddiplomski	Poslovne financije	3.		
Effectus studij financije i pravo - visoko učilište	Zagreb	Privatna visoka škola	Visoka škola	Financije i pravo	preddiplomski	Javne financije	2.		
						Osobne financije	3*		
						Poslovne financije	5.		

Ekonomski fakultet	Rijeka	Javno sveučilište	Fakultet	Ekonomija	preddiplomski	Javne financije	4.
				Financije i računovodstvo	preddiplomski	Javne financije	4.
						Poslovne financije	5.
				Međunarodno poslovanje	preddiplomski	Poslovne financije	5.
						Javne financije	6.*
				Poduzetništvo	preddiplomski	Poslovne financije	5.
						Javne financije	6.*
				Menadžment	preddiplomski	Poslovne financije	5.
						Javne financije	6.*
				Marketing	preddiplomski	Javne financije	4.
Poslovne financije	5.						
Financije	preddiplomski	Javne financije - praktične dileme	1.				
		Korporacijske financije	1.				
Ekonomski fakultet	Split	Javno sveučilište	Fakultet	Ekonomija	preddiplomski	Javne financije 1	4.
						Međunarodne financije 1	5.
				Ekonomska politika i financijska tržišta	diplomski	Javne financije 2	2.
						Međunarodne financije 2	3.

				Međunarodna ekonomija i europske integracije	diplomski	Javne financije 2	2.
				Upravljanje financijama i porezima	specijalistički diplomski stručni studij	Monetarne financije	1.
						Međunarodne poslovne financije	4.
				Računovodstvo i revizija	specijalistički diplomski stručni studij	Međunarodne poslovne financije	4.
Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu	Varaždin	Javno sveučilište	Fakultet	Ekonomika poduzetništva	preddiplomski	Poduzetničke financije	4.
						Osobne financije	5.
Libertas međunarodno sveučilište	Zagreb	Privatno sveučilište	Sveučilište	Međunarodno poslovanje	preddiplomski sveučilišni studij	Financije	4.
						Javne financije	4.
						Međunarodne financije	6.
				Poslovna ekonomija	preddiplomski stručni studij	Financije poduzeća	3.
				Menadžment športa i športskih djelatnosti	preddiplomski stručni studij	Osobne financije	2.
						Poslovne financije	3.
				Menadžment poslovne sigurnosti	preddiplomski stručni studij	Računovodstvo i financije	4.*
				Menadžment bankarstva, osiguranja i financija	diplomski stručni studij	Poslovne financije poduzetnika (Financijski menadžment)	2.
Javne financije	3.						

Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru	Vukovar	Javno veleučilište	Veleučilište	Studij trgovine	preddiplomski	Poslovne financije	3.
Veleučilište Baltazar Zapešić	Zapešić	Privatno veleučilište	Veleučilište	Poslovna ekonomija i financije	preddiplomski stručni studij	Osnove poslovnih financija	3.
				Menadžment uredskog poslovanja	preddiplomski stručni studij	Osnove poslovnih financija	5.
				Menadžment u kulturi	preddiplomski stručni studij	Osnove poslovnih financija	5.
				Menadžment javnog sektora	specijalistički diplomski stručni studij	Javne financije i upravljanje proračunom	3.
				Financijski menadžment	specijalistički diplomski stručni studij	Poslovne financije poduzeća	1.
Financiranje malih poduzeća	3.						
Veleučilište u Slavanskom Brodu	Slavonski Brod	Javno veleučilište	Veleučilište	Menadžment	preddiplomski stručni studij	Financije	3.
Visoka poslovna škola "PAR"	Rijeka	Privatna visoka škola	Visoka škola	Poslovno upravljanje	preddiplomski studij	Poslovne financije	4.
Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici	Virovitica	Javna visoka škola	Visoka škola	Poduzetništvo usluga	preddiplomski studij	Poslovne financije	5.
				Menadžment malih i srednjih poduzeća	diplomski studij	Upravljanje financijama	1.

* **izborni kolegij**

Iz tablice 4.3. vidljivo je da se javne financije pojavljuju u 6 od 13 visokih učilišta u Hrvatskoj na ukupno 17 smjerova od kojih je 4 diplomskih dok su ostali preddiplomski. Na Ekonomski fakultet u Splitu javne financije su podijeljene na dva kolegija, Javne financije 1 i Javne financije 2.

Poslovne financije pojavljuju se u 11 od 13 visokih učilišta u Hrvatskoj na ukupno 21 smjeru uključujući i kolegije Poslovne financije 1, Poslovne financije 2, Poslovne financije i financijski menadžment, Poslovne financije poduzetnika (Financijski menadžment), Osnove poslovnih financija i Poslovne financije poduzeća. Od 21 smjera svi su osim dva preddiplomski. Studenti na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagreb na diplomskom studiju slušaju Poslovne financije poduzetnika (Financijski menadžment), a studenti na Veleučilištu Baltazar u Zaprešiću također na diplomskom studiju slušaju kolegij Poslovne financije poduzeća.

Međunarodne poslovne financije pojavljuju se na dva specijalistička diplomatska stručna studija na Ekonomskom fakultetu u Splitu, Upravljanje financijama i porezima i Računovodstvo i revizija. Na Ekonomskom fakultetu u Splitu također se pojavljuju kolegiji Međunarodne financije 1 koji se sluša na preddiplomskom studiju Ekonomija i Međunarodne financije 2 koji se sluša na diplomskom studiju Ekonomska politika i financijska tržišta. Osim u Splitu Međunarodne financije slušaju se i na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu na preddiplomskom studiju Međunarodno poslovanje.

Obiteljske financije pojavljuju se samo u Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa na preddiplomskom Studiju ekonomije i managementa.

Poduzetničke financije pojavljuju se u svega dva visoka učilišta, Sveučilištu sjever na poslijediplomskom studiju Poduzetništvo i EU fondovi i na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu na preddiplomskom studiju Ekonomika poduzetništva.

Na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu na preddiplomskom stručnom studiju Poslovna ekonomija sluša se kolegij Financije poduzeća.

Financiranje malih i srednjih poduzeća sluša se na specijalističkom diplomskom stručnom studiju Financijski menadžment na Veleučilištu Baltazar u Zaprešiću.

Osobne financije pojavljuju se na 3 visoka učilišta u 3 preddiplomska smjera.

Korporacijske financije pojavljuju se samo na Ekonomskom fakultetu u Rijeci na preddiplomskom studiju Financije.

Monetarne financije slušaju se samo na jednom od 13 promatranih fakulteta, a to je Ekonomski fakultet u Splitu na specijalističkom diplomskom stručnom studiju Upravljanje financijama i porezima.

Kolegij financije pojavljuje se na dva studija. Na preddiplomskom sveučilišnom studiju Međunarodno poslovanje na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu i na preddiplomskom stručnom studiju Menadžment Veleučilištu u Slavonskom Brodu.

Kolegij Računovodstvo i financije pojavljuje se na preddiplomskom stručnom studiju Menadžment poslovne sigurnosti na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu.

Upravljanje financijama se također nalazi na jednom od promatranih studija, diplomskom studiju Menadžment malih i srednjih poduzeća na Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici.

Od svih 13 promatranih visokih učilišta tek se u njih 3 uči o poduzetničkim financijama. To su kolegij Poduzetničke financije na poslijediplomskom studiju Poduzetništvo i EU fondovi na Sveučilištu Sjever i na preddiplomskom studiju Ekonomika poduzeća na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. O poduzetničkim financijama se uči i na kolegiju Financiranje malih poduzeća na specijalističkom diplomskom stručnom studiju na Veleučilištu Baltazar u Zagrebu što je vidljivo iz literature kolegija koja sadrži knjigu Smith, J. K., Smith, R. L (2004) *Entrepreneurial Finance*.

4.4. Komentar istraživanja

Nakon provedene analize rezultata dobivenih putem anketnog upitnika, dobiveni su podaci koji govore općenito o ispitanicima (prvih šest pitanja), te o tome koliko su oni upoznati s poduzetničkim financijama i načinima financiranja (zadnjih 6 pitanja). Tako je vidljivo da je

većina ispitanika ženskog spola u dobi od 18 do 25 godina. Kada je riječ o stupnju obrazovanja, većina ispitanika je završila srednju školu, a najveći broj onih koji su završili studij, završili su studij u području društvenih znanosti. Također, najveći broj ispitanika je zaposlen, dok je najmanji broj ispitanika učenik/ca. Najveći broj ispitanika je iz Središnje Hrvatske, a najmanji broj iz Gorske Hrvatske. Kod poznavanja razlike u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija postoji mala razlika međutim ipak veći broj ljudi nije upoznat s razlikama. Kada je riječ o financiranju, ispitanici su najviše upoznati s kreditima, a najmanje s 3F. S druge strane, kada je riječ o financiranju u Hrvatskoj rezultati su izrazito loši. Većina ispitanika se izjasnila da nije upoznata s pojmom, niti s funkcioniranjem ili je upoznata s pojmom, ali ne i s funkcioniranjem navedenih načina financiranja. Ipak, među zaposlenicima je najpoznatija je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije najpoznatija među ispitanicima, dok im je Seedcamp najmanje poznat. Očekivano, ispitanici su se najčešće u poduzećima susretali s kreditima i s leasingom, dok se čak 6 ispitanika susrelo s 3F. Najmanje su se susretali s poslovnim anđelima što je iznenađujuće s obzirom da se zadnjih godina puno govori o njima.

5. Zaključak

Iako su u svijetu alternativni izvori financiranja prepoznati zbog čega se sve više koriste, isto se ne može reći i za Hrvatsku. Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da ljudi u Hrvatskoj nisu dovoljno upoznati s poduzetničkim financijama i s alternativnim načinima financiranja. Ljudi su još uvijek najviše upoznati s kreditima, te ih najviše koriste, a zabrinjavajuće je koliko su malo upoznati s alternativnim načinima financiranja u Hrvatskoj kao što su CRANE, Seedcamp, i dr. Čak 57,6% ispitanika je u dobi od 18 do 25 godina. Pretpostavka je da bi oni trebali biti više upoznati s alternativnim načinima financiranja, ali istraživanjem se pokazalo da to nije tako.

Osim anketnog upitnika, provedeno je istraživanje kojim su se proučavali kolegiji na visokim učilištima u Hrvatskoj. Analizom podataka koji su prikupljeni s 13 visokih učilišta došlo se do podatka da se u tek 3 uči o poduzetničkim financijama. Znajući to, ne čudi podatak da su mladi toliko malo upoznati s poduzetničkim financijama.

Također, prilikom pisanja ovog rada korištena je većinom strana literatura kako bi se pronašli podaci za poduzetničke financije jer je jako teško pronaći literaturu na hrvatskom jeziku u kojoj se govori o poduzetničkim financijama. To je još jedan od razloga zašto su ljudi toliko malo upoznati s njima.

Zadane hipoteze:

- ❖ **Hipoteza 1.** Ispitanici ne znaju razliku između poslovnih financija i poduzetničkih financija. - PRIHVACENA HIPOTEZA
- ❖ **Hipoteza 2.** Ispitanici nisu dovoljno upoznati s alternativnim izvorima financiranja poduzeća. - PRIHVACENA HIPOTEZA

Od odabranih hipoteza koje su postavljene na dano istraživanje obje su potvrđene. Istraživanjem se dokazalo da ljudi nisu upoznati s razlikom između poduzetničkih i poslovnih financija, te da nisu dovoljno upoznati s alternativnim izvorima financiranja poduzeća.

Zaključak ovog rada je da bi se poduzetničke financije trebale više pojavljivati u obrazovanju, te da bi trebalo postojati više literature na hrvatskom jeziku kako bi znanje o njima bilo dostupno svima.

U Koprivnici, Rujan 2020.

Antonija Gotić

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANTONIJA GOTIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/~~diplomskog~~ (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PODUZETNIČKE FINANCIJE U TEORIJI I PRAKSI NA PODRUČJU HRVATSKE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Antonija Gotić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANTONIJA GOTIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/~~diplomskog~~ (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PODUZETNIČKE FINANCIJE U TEORIJI I PRAKSI NA PODRUČJU HRVATSKE (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Antonija Gotić
(vlastoručni potpis)

6. Literatura

Knjige:

- L. Alemany, J. J. Andreoli, (2018), Entrepreneurial Finance: The Art and Science of Growing Ventures, Cambridge University Press
- I. Lukić, T. Petričević, M. Ferik, O. Čižmek Vujnović, T. Vujnović, G. Zoretić, G. Horbec, M. Magzan, Ž. Kamenov, (2014), Poduzetništvo, Zagreb; EBIZ d.o.o.
<http://poduzetništvo.prva.hr/wp-content/dl/UdzbenikHR23.pdf> dostupno 5.5.2020.
- S. Orsag, (2002), Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Zagreb; RIFIN d.o.o.
- M. Vukičević, (2006), Financiranje poduzeća, Zagreb; Golden marketing - Tehnička knjiga
- M. Gregurek, N. Vidaković, (2011), Bankarsko poslovanje, Zagreb; RRiF plus d.o.o.
https://www.bib.irb.hr/908214/download/908214.Bankarsko_poslovanje_24062011.pdf dostupno 6.5.2020.
- V. Cvijanović, M. Marković, B. Struk, (2008), Financiranje malih i srednjih poduzeća, Zagreb; Binoza press d.o.o., Hrvatska Private Equity & Venture Capital Asocijacija
- J. C. Van Horne, J. M. Wachowicz, (2005), Fundamentals of financial management. Pearson Education
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=CPGC4pD2pQ0C&oi=fnd&pg=PR19&dq=Van+Horne+i+Wachowicz&ots=ld9NzWg6d4&sig=Ce3Zd6GFP_JZYn1NSNLN_2epsis&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false dostupno 9.5.2020.
- H. Frederick, A. O'Connor, D. F. Kurtko, (2016), Entrepreneurship: Theory/Process/Practice
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=w3dLDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=Kuratko,+Hodgetts.:Entrepreneurship:+Theory,+Process,+Practice&ots=ck3t9mKdgk&sig=Acn6SaINnV7M4mzXrYMEvp81LLM&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false dostupno 25.5.2020.

Mrežni i elektronički izvori:

- Ž. Martišković, (2017), Financijski menadžment, pomoćni materijal za izučavanje, Veleučilište u Karlovcu.
https://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/on_line_izdanja/Zeljko_Martiskovic-Financijski_menzment.pdf dostupno 5.5.2020.

- A. Valjavec, (2005), *Financiranje podjetja s kreditom ob uporabi efektivne obrestne mere* (Doctoral dissertation, University of Primorska, Faculty of Management).
http://www.ediplome.fm-kp.si/Valjavec_Anita_20070712.pdf dostupno 6.5.2020.
- M. T. Brzaković, (2005), *Proces investiranja i investicione strategije na tržištu kapitala*.
https://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2005/9_10/UBS-Bankarstvo-9-10-2005-Brzakovic.pdf dostupno 6.5.2020.
- <https://www.algebra.hr/certifikacijski-seminari/wp-content/uploads/2015/12/Voditelj-poslovanja-u-malom-poduzetni%C5%A1tvu-previews.pdf> dostupno 6.5.2020.
- Hrvatska narodna banka, *Godišnje izvješće 2018.*, Zagreb, lipanj 2019.
<https://www.hnb.hr/documents/20182/2842124/h-gi-2018.pdf/bf2860e3-91d3-90d8-5ba8-f9630c156310> dostupno 6.5.2020.
- D. Crnjac, (2014), *Analitički pristup financiranju dugotrajne imovine putem leasinga. Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 5(2), 43-47.
<https://pdfs.semanticscholar.org/bd93/47087742f5320c80181993abc248e58df76b.pdf> dostupno 9.5.2020.
- <https://www.raiffeisen-leasing.hr/leasing/sto-je-leasing> dostupno 9.5.2020.
- <https://www.hanfa.hr/leasing-i-factoring/registri/leasing-drustva/> dostupno 9.5.2020.
- M. Pešić, (2011), *Financiranje malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj. Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 24(2), 430-435.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=113182 dostupno 9.5.2020.
- <https://erste-factoring.hr/rjecnik.php> dostupno 11.5.2020.
- https://www.erste-factoring.hr/proizvodi_i_usluge.php dostupno 11.5.2020.
- <https://www.hanfa.hr/leasing-i-factoring/registri/factoring-drustva/> dostupno 11.5.2020.
- <http://factoring.pbz.hr/prednosti-factoringa.html> dostupno 11.5.2020.
- A. Bago & O. Pilipović, (2016), *Skupno financiranje*. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, (3-4/2016), 23-36.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=249638 dostupno 11.5.2020.
- I. Čondić-Jurkić, (2015), *Crowdfunding—što znamo o alternativnom izvoru financiranja?*. *Notitia—časopis za održivi razvoj*, 1(1), 71-83.

- https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=223258 dostupno 11.5.2020.
- D. Mitra, (2012), The role of crowdfunding in entrepreneurial finance. Delhi Business Review, 13(2), 67-72.
<https://pdfs.semanticscholar.org/08db/696d41ae90208ae269edf714a9fbcae5d5da.pdf>
dostupno 11.5.2020.
 - M. I. K. Đurđenić, Crowdfunding – hrvatska pravna perspektiva i usporedba s drugim izvorima financiranja.
<https://www.ijf.hr/upload/files/file/OP/47.pdf> dostupno 11.5.2020.
 - <https://croinvest.eu/o-croinvestu/> dostupno 11.5.2020.
 - <https://croinvest.eu/kategorija-kampanje/civilni-sektor/> dostupno 11.5.2020.
 - <https://croinvest.eu/kategorija-kampanje/poslovni-sektor/> dostupno 11.5.2020.
 - <https://croinvest.eu/kampanja/adria-dunk-tank/> dostupno 11.5.2020.
 - <https://www.erstebank.hr/hr/erste-novine/sto-je-to-startup> dostupno 20.5.2020.
 - <http://crane.hr/startup/> dostupno 20.5.2020.
 - <https://www.netokracija.com/seedcamp-sest-godina-55161> dostupno 20.5.2020.
 - <http://seedcamp.com/2013/09/seedcamp-results-2013.html> dostupno 20.5.2020.
 - <https://seedcamp.com/about-us/> dostupno 20.5.2020.
 - <http://seedcamp.com/faq/> dostupno 20.5.2020.
 - <https://seedcamp.com/how-we-invest/> dostupno 20.5.2020.
 - <http://seedcamp.com/event-tags/croatia/> dostupno 20.5.2020.
 - <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Poslovni-andeli> dostupno 25.5.2020.
 - <http://crane.hr/o-nama/> dostupno 25.5.2020.
 - M. Zaninović, (2017), Financiranje poduzeća ABC d.o.o. neformalnim rizičnim kapitalom: završni rad (Doctoral dissertation, University of Split. Faculty of economics Split.).
<https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1689/datastream/PDF/view>
dostupno 25.5.2020.
 - <http://crane.hr/clanstvo/> dostupno 25.5.2020.
 - M. Šimić, (2015), Atraktivnost Hrvatske u privlačenju ulagača rizičnog kapitala. Ekonomska misao i praksa, (1), 267-294.
https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=207007&show=clanak dostupno 28.5.2020.

- <https://www.investeurope.eu/about-private-equity/> dostupno 28.5.2020.
- N. Novaković, (2018), Ulaganje rizičnog kapitala u zemlje jugoistočne Europe (Doctoral dissertation, University North. University centre Varaždin. Department of Business Economics.).
<https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1906/datastream/PDF/view> dostupno 28.5.2020.
- M. Klačmer Čalopa, J. Horvat & M. Lalić, (2014), Analysis of financing sources for start-up companies. Management: journal of contemporary management issues, 19(2), 19-44.
https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=196722&show=clanak dostupno 28.5.2020.
- <https://www.cvca.hr/about-cvca> dostupno 28.5.2020.
- <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Joint-venture> dostupno 6.6.2020.
- O. Milošević, M. Kovačević, & S. Marković, Zajedničko ulaganje (joint venture) kao faktor unapređenja efikasnosti poslovanja.
https://www.researchgate.net/profile/Olgica_Milosevic/publication/328478212_Joint_Venture_as_a_Factor_of_Business_Efficiency_Advancement/links/5bd0639f299b1a43d9cc279/Joint-Venture-as-a-Factor-of-Business-Efficiency-Advancement.pdf dostupno 6.6.2020.
- <https://hamagbicro.hr/o-nama/osnivanje/> dostupno 6.6.2020.
- <https://hamagbicro.hr/hamag-bicro-proslavio-prvih-25-godina-poslovanja-11-milijardi-kuna-investicija-5-tisuca-projekata-16-tisuca-novozaposlenih/> dostupno 6.6.2020.
- <https://projekti.hr/hr/program-financiranja/hamag-bicro> dostupno 6.6.2020.
- Informacijski sustav visokih učilišta (ISVU)
<https://www.isvu.hr/javno/hr/abeceda.shtml> dostupno 14.5.2020.
- Mozvag - Preglednik studijskih programa
<https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/podrucjevu/prikaziPolje.html?oznakapodrucje=5&oznakapolje=5.01> dostupno 14.5.2020.
- Zagrebačka škola ekonomije i managementa
<https://www.zsem.hr/studijski-programi/> dostupno 14.5.2020
- Sveučilište Sjever <https://www.unin.hr/> dostupno 14.5.2020
- Međimursko veleučilište u Čakovcu <https://www.mev.hr/> dostupno 14.5.2020

- Visoko učilište EFFECTUS – visoka škola za financije i pravo
<https://effectus.com.hr/visoko/financije-i-pravo-predmeti/> dostupno 14.5.2020
- Ekonomski fakultet u Rijeci https://www.efri.uniri.hr/hr/studijski_programi/12 dostupno 14.5.2020
- Ekonomski fakultet u Splitu <http://www.efst.unist.hr/studiranje/za-studente/studijski-programi> dostupno 14.5.2020
- Fakultet organizacije i informatike <https://nastava.foi.hr/study> dostupno 14.5.2020
- Libertas međunarodno sveučilište <https://www.libertas.hr/studiji-i-programi/> dostupno 14.5.2020
- Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru <https://www.vevu.hr/?g=5&i=16> dostupno 14.5.2020
- Veleučilište Baltazar Zaprrešić <https://www.bak.hr/hr/studijski-programi> dostupno 14.5.2020
- Veleučilište u Slavanskom Brodu
https://www.vusb.hr/upload/Izvedbeni_plan_Menadzment_preddiplomski_2019_2020.pdf dostupno 14.5.2020
- PAR Visoka Poslovna Škola <https://par.hr/kolegiji/> dostupno 14.5.2020
- Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici
<https://vsmti.hr/> dostupno 14.5.2020

Popis slika

Slika 2.1. Izvori financiranja po fazama razvoja poduzeća.....	4
Slika 3.1. Graf plasmana kredita	9

Popis tablica

Tablica 2.1. Faze razvoja poduzeća.....	3
Tablica 2.2. Ključne karakteristike prema kojima se razlikuju poduzetničke financije i poslovne financije.....	5
Tablica 3.1. Osnovne razlike između poslovnih anđela i rizičnog kapitala.....	18
Tablica 4.1. Prikaz izvora financiranja po tome koliko su ispitanici upoznati s njima.....	32
Tablica 4.2. Prikaz izvora financiranja u Hrvatskoj po tome koliko su ispitanici upoznati s njima.....	35
Tablica 4.3. Visoka učilišta u Hrvatskoj i kolegiji financija koji se na njima održavaju.....	37

Popis grafova

Graf 4.1. Prikaz zastupljenosti pojedinog spola.....	25
Graf 4.2. Prikaz ispitanika prema godinama.....	26
Graf 4.3. Prikaz ispitanika prema stupnju obrazovanja.....	26
Graf 4.4. Prikaz ispitanika prema području studija.....	27
Graf 4.5. Prikaz ispitanika prema statusu.....	28
Graf 4.6. Prikaz ispitanika prema mjestu stanovanja.....	28
Graf 4.7. Prikaz koliko je ispitanika upoznato s razlikom poduzetničkih i poslovnih financija..	29
Graf 4.8. Prikaz koliko su ispitanici upoznati s načinima financiranja.....	29
Graf 4.9. Prikaz koji je od načina financiranja najpoznatiji ispitanicima.....	32
Graf 4.10. Prikaz koji je od načina financiranja najmanje poznat ispitanicima.....	33
Graf 4.11. Prikaz koliko su ispitanici upoznati s načinima financiranja u Hrvatskoj	34
Graf 4.12. Prikaz financiranja koje je koristilo poduzeće ispitanika ili poduzeće i kojem ispitanik radi.....	35

Prilozi

Prilog 1. Anketa - Poduzetničke financije

Poštovani,

Studentica sam treće godine studija Poslovanje i menadžment na Sveučilištu Sjever te Vas molim da odvojite nekoliko minuta i ispunite kratku anketu.

Ispunjavanje ankete je anonimno i dobrovoljno, a prikupljeni podaci koristit će se isključivo u svrhu pisanja završnog rada.

Cilj istraživanja je saznati koliko su ljudi u Hrvatskoj upoznati s poduzetničkim financijama i načinima financiranja poduzeća.

Raspon godina za ispunjavanje ankete je od 18 godina na dalje. U slučaju da ste mlađi od 18 godina zahvaljujem se na iskazanoj volji.

Ukoliko imate dodatne upite u vezi istraživanja slobodno mi se možete obratiti na e-mail: angotic@unin.hr

Hvala Vam na sudjelovanju!

1. Spol:

- a) muški
- b) ženski

2. Dob:

- a) 18 - 25
- b) 26 - 35
- c) 36 - 45
- d) 46 - 55
- e) više od 55

3. Završen stupanj obrazovanja:

- a) Osnovna škola
- b) Srednja škola
- c) Viša stručna sprema

- d) Visoka stručna sprema
- e) Najviši stupanj obrazovanja

4. Ukoliko ste završili studij, u kojem području?

- a) Biomedicina i zdravstvo
- b) Biotehničke znanosti
- c) Društvene znanosti
- d) Humanističke znanosti
- e) Interdisciplinarna područja znanosti
- f) Prirodne znanosti
- g) Tehničke znanosti
- h) Umjetničko područje
- i) Ostalo

5. Status:

- a) Učenik/ca
- b) Student/ica
- c) Zaposlen/a
- d) Nezaposlen/a

6. Živim u:

- a) Istočnoj Hrvatskoj
- b) Središnjoj Hrvatskoj
- c) Gorskoj Hrvatskoj
- d) Primorju
- e) Dalmaciji

7. Jesu li Vam poznate razlike u definiranju poduzetničkih i poslovnih financija?

- a) Da
- b) Ne

8. Koliko ste upoznati sa sljedećim načinima financiranja?

	Nisam upoznat/a s pojmom niti s načinom funkcioniranja	Upoznat/a sam s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja	Upoznat/a sam s pojmom i s načinom financiranja
Kredit	☐	☐	☐
Leasing	☐	☐	☐
Factoring	☐	☐	☐
3F	☐	☐	☐
Crowdfunding	☐	☐	☐
Inkubatori	☐	☐	☐
Akceleratori	☐	☐	☐
Poslovni anđeli	☐	☐	☐
Venture capital (rizični kapital)	☐	☐	☐
Joint venture	☐	☐	☐

9. Koji Vam je od sljedećih načina financiranja najpoznatiji?

- a) Kredit
- b) Leasing
- c) Factoring
- d) 3F
- e) Crowdfunding
- f) Inkubatori
- g) Akceleratori
- h) Poslovni anđeli
- i) Venture capital (rizični kapital)
- j) Joint venture

10. Koji Vam je od sljedećih načina financiranja najmanje poznat?

- a) Kredit
- b) Leasing
- c) Factoring

- d) 3F
- e) Crowdfunding
- f) Inkubatori
- g) Akceleratori
- h) Poslovni anđeli
- i) Venture capital (rizični kapital)
- j) Joint venture

11. Koliko ste upoznati sa sljedećim načinima financiranja u Hrvatskoj?

	Nisam upoznat/a s pojmom niti s načinom funkcioniranja	Upoznat/a sam s pojmom, ali ne i s načinom funkcioniranja	Upoznat/a sam s pojmom i s načinom financiranja
Hrvatske crowdfunding platforme	☐	☐	☐
Seedcamp	☐	☐	☐
Hrvatska mreža poslovnih anđela - CRANE	☐	☐	☐
Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija (HVCA)	☐	☐	☐
Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)	☐	☐	☐

12. Ukoliko imate poduzeće ili radite u poduzeću koje je koristilo neke od navedenih načina financiranja molim Vas označiti korištene načine financiranja?

- a) Krediti
- b) Leasing
- c) Faktoring

- d) 3F
- e) Crowdfunding
- f) Inkubatori
- g) Akceleratori
- h) Poslovni anđeli
- i) Venture capital (rizični kapital)
- j) Joint venture